

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antidota Apostolica contra nostri temporis hæreses

In quibus Loca illa explicantur, quæ Hæreticj hodie (maximè Calvinus & Beza) vel ad sua placita stabilienda, vel ad Catholicæ Ecclesiæ dogmata infirmanda ...

In Epistolam B. Pauli ad Romanos

Stapleton, Thomas

Antverpiæ, 1595

Argumentum Cap. III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39447

laudare factores legis, non professores; & à Deo approbari veram & realem cordis puritatem, non permanentem cordis impuritatem cum imputata aliqua extrinsecus iustitia. Talis imputatio circumcisionem cordis in Spiritu penitus tollit, quia permanentem impuritatem disertè ponit.

Argumentum Cap. III.

Vult docere, Iudæos, etsi quasdam habeant prærogativas, vt S. Scripturam, circumcisionem, &c. tamen in statu peccati & negotio iustificationis pares esse Gentilibus, & æquè indigere gratia Christi: ideòque vanam esse eorum iactationem de operibus legis. Duas autem in initio proponit quæstiones, vnã de Iudæorum præ cæteris Gentibus prærogatiua, de circumcisione alteram: quarum primam hoc cap. soluit, secundam cap. 4.

20. *Quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo.*

In huius loci tractatione mirè satagunt hæretici, vt omnem ex bonis operibus coram Deo iustitiam longè latèque exterminent, suamque solam iustificantem fidem substituant. Calvinus satis habès operosè ostèdere de operibus legis moralibus, non de ceremonijs, Paulum hìc loqui, quare aut quomodo legis

legis mādatorum opera non iustificat, pluribus non disputat. Hunc defectum (vt videretur) supplere volēs Theodorus Beza, homocæteris diligentior & accuratior, vt in Caluini schola diutius institutus, ad hāc rem persciendam, omnem hīc lapidem mouet. Primum ordinē & filum disputationis Paulinæ inuertit; postea ipsa verba peregre corumpitac deprauat. Ad primum quod attinet; fatetur hęc verba *conclusionem esse præcedentium; & ex hac conclusione pendere quod prius Paulus dixerat, totum mundum id est, omnes homines, subditū esse Deo, siue iræ Dei obnoxium.* Ego verò, ait Beza, *etsi hac verissima esse confiteor, tamen puro Apostolum contrario potius ordine id, de quo hīc agitur, ex illo colligere. Vide vt disertè profiteretur se ordinem disputationis Paulinæ inuertere. Fatetur enim verum esse (quod est verissimum) Paulum hoc loco illud concludere quod toto præcedenti cap. 2. & à principio cap. 3. huc vsque, & à maiori parte primi capituli, ab illo videlicet loco, Reuelatur ira Dei de celo in omnem impietatem, &c. disputauerat: videl. & Gentium Philosophos, & omnes in communi Gentiles, qui legem naturæ non seruarūt, & ipsos Iudæos, qui suam quoque legem scriptam non custodierunt, omnes fuisse sub peccato, egere gloria Dei, seu gratia Christi. Nunc enim in hoc cap. postquā docuisset, Iudæos, tametsi quasdam haberent prærogatiuas, vt S. Scripturam,*

Paulinæ
disputati-
onis ordi-
nem Beza
inuertit.

D. Pauli
vera dis-
putatio à
vers. 18.
cap. 1.
vsque ad
vers. 20.
cap. 3.

pturam, legem & Prophetas tamen æquè indigere gratia Christi ac Gentiles, quia æquè peccauerant, non seruantes legem suam, de qua Dauidem conquerentem inducit, mox quæ infert, *ca. cux lex loquitur, ijs quæ sunt in lege, legem loqui*, vt probet hæc Prophetæ verba ad ipsos Iudæos maximè pertinere; tum concludit vniuersaliter tam de Gentibus quàm de Iudæis, vt *omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo*, id est, omnes obnoxij sint Deo & iudicio eius. Et quare omnes Dei iudicio sint obnoxij? *Quia* (inquit) *ex operibus legis* (siue scriptæ, siue naturæ) *non iustificabitur omnis caro coram illo*, id est, nemo iustificabitur ex illis solis coram Deo. Et quare? *Per legem enim cognitio peccati*, id est, quia lex siue scripta in tabulis per modum mandati externi, siue scripta in cordibus per modum synderesis & testimonij ac iudicis perpetuò arguentis, nullum remedium peccato adfert: nisi quòd eius notitiam inducit: & facit quidem vt cognoscatur peccatum, sed non facit aut vt eius regnum ac dominium tollatur, aut vt eius reatus per remissionem & veniam deleatur. Hæc quum dixisset Apostolus, & probasset *reuelari iram Dei de celo in omnem impietatem*, redit ad primum suum ac principale subsumptum, quo dixerat, *Iustitiam Dei in Euangelio reuelari ex fide in fidem*. Ait enim: *Nunc autem*, id est, in Euangelica prædicatione, *sine lege*, id est, sine adiutorio legis, aut admi-

Verf. 20.

Lex quid facit & quid non facit.

Rom. 1. 18.

Rom. 1. 17.
Rom. 3. 21.

F   niculo

niculo operū legis præcedentium, *iustitia Dei* (de qua prius dixerā) *manifestata* seu reuelata est: nūc quidē toto orbe patefacta, ita tamen vt eadē fuerit *restificata a lege & Prophetis*, quia tum lex tum Prophetæ gratiæ Christi per Euāgelicā prædicationem propalandæ testimoniū perhibent; *iustitia* (inquam) *Dei per fidē Iesu Christi*: nō ex legis scriptæ dictamine, aut naturā viribus: idque nō erga solos Iudæos qui legē & Prophetas tenuerūt, sed *in omnes & super omnes qui credūt in eū*: quia, vt antea ostensū est, *omnes peccauerūt, & eger gloria Dei*. Hęc est hoc loco tota & perspicua Apost. disputatio.

Beza fingit Paulū intendere quod nūquam in Paulo apparet.

Nunc, vt eam peruertat Beza, videamus. Puto (inquit) *Apostolum contrario potius ordine, id, de quo agitur, ex illo colligere*. At quidnam est *id de quo agitur*? aut quid hīc Apostolo propositum vult? *Docere* (inquit Beza) *nullum hominem alia ratione quā fide in Christum salutem consequi*. Hoc argumentum, hic scopus, hęc intentio in Apostoli verbis nusquam apparet. Vult quidem docere Apostolus, absque fide in Christum neminem salutem consequi. Ideo omnes conclusit sub peccato, qui ex lege iustificari se posse, seu scripta seu naturali, existimabant. Sed *non alia ratione quā fide, id est, sola fide, omnes iustificari*. Apostolo docere propositum non fuit. Spectrum hoc est hæreticorum nostri temporis, ex vnius Lutheri insano cerebro depromptum. Aliud & longē aliud est, nō absque fide quempiam coram

oram Deo iustificari, aliud per solam fidem iustificari. Illud eius necessitatē absolutam, hoc eius perfectionem vnicam affirmat. Multa sunt ad rem necessaria, quæ eam non perficiunt, vt ad hominis alimentum panis, ad arborum fructus pluuia, & similia. Qui ei quod necessarium est, perfectionem tribuunt, dum vni necessario firmiter retinēdo incumbunt (puta soli pani aut soli potui) à totius rei possessione excidunt, (nempe ab alimēto) quia cætera necessaria, vnde id perficiatur quod quærent, hac ratione negligunt & amittunt. Idē hodie hæreticis accidit in causa salutis ac iustificationis nostræ coram Deo. Quia Paulus fidei necessitatē premit, eius vnicam & sufficientē perfectionē cōcludūt. Mētur ergo insigniter Beza in hoc suo primo fundamēto.

Videamus tamen quæ superextruat, vt tota eius oratione perspecta, eiuſque falsitate & absurditate reiecta, veritas ipsa magis eluceat. Hoc (inquit) probat Paulus ex eo quod vna fide in Christum iustificemur. Atqui hoc esset idem probare per idem. Sinamus eum tamen paulisper, & cætera videamus. Nos vna fide iustificari ex eo docuit Paulus, quod necesse sit nos aut fide aut lege iustificari. Hoc rursus Paulus non docuit, neque hoc dilemma vsquam statuit. Id tantū Apostolo proponitur, vt doceat nos fide in Christū iustificari, vtq; eius necessitatē ad salutē doceat. Iustificationem ex lege ideo Apostolus reijcit, non quia legis

Fidei necessitatē in perfectionem transformā hæretici.

Cur Paulus iustificationem ex operibus legis reijcit.

observatio non iustificat, sed quia absque fide in Christū & gratiæ adiutorio (quod nisi creditibus in Christū datur) nemo legē servavit, nec Iudæus nec Gentilis. Alioqui (quod cōtra istos hæreticos & Paulinę disputationis depravatores diligenter notandū est) Paulus in hac ipsa disputatione præcedente, vbi pro fidei in Christū necessitate acerrimè pugnat, ex legis tamen observatione homines iustificari apertissimè docuit. *Factores* (inquit) *legis iustificabuntur. Circuncisio prodest, si legem observes. Qui in abscondito Iudæus est, in quo videl. est circuncisio cordis in Spiritu, non litera; eius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.* Rursum in præcedentibus legis observationi & bonis operibus promisit Paulus *mercedem vitæ æternæ*, quam legis observatio nunquam promeretur, si pars & causa aliqua iustitiæ nostræ nō essent.

Reddet unicuique secundum opera eius: ijs qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem & incorruptionem querunt, vitam æternam. Quid apertius dici potuit pro bonorum operum mercede, & pro iustitia legis, ijs qui servant eam? Hoc igitur dilemma, quod fingit Beza, Paulus non posuit; videl. *quod necesse sit aut fide aut lege iustificari*, quasi ex vtraque iustificari absurdum aut impossibile esset. Deinde superius cap. i. hoc idem dilemma alijs verbis Beza posuit, vbi & illud refutatum reliquimus. Pergamus nihilominus cum Beza. *Lege vero nos non iustificari ostendit ex eo quod nemo sit homi-*

Rom. 2.
13. 29.

Rom. 2.
6. & 7.

dominum cui Deus è celo nõ testetur se infestissimum esse. Nã ex ira colligitur ira causa, id est, iniustitia. Cedo verò vnde hanc iniustitiam? Ex eo quòd neque Gentes natura legem obseruant, neque Iudæi Moysis legem. Hoc totum est verum, & hoc est quòd priùs diximus, ideo Apostolum ostendere, neminem ex lege iustificari, id est, neminem Gentilem aut Iudæum absque fide Christi, quia nulli tales legem obseruant. Sed ex eo non sequitur homines ex sola fide iustificari, auteos ex lege non iustificari, qui eam per fidem in Christum faciunt & obseruant. Perspiciendum diligenter est, in quo seipso & alios hæretici fallunt. Pergamus cum Beza. Hæc in summa Paulus adhuc demonstrauit, simulq; aduersus ea obiter differuit, quæ vel hi vel illi obijcere poterant. Nunc verò tandem ex eo quòd totum mundum probauit ira Dei esse obnoxium, concludit quòd probandum suscepit, nullum videlicet hominem ex operibus vllius legis iustificari. Verum hoc est, vt diximus, quia nullus absque fide in Christum legem seruauit, sed omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. In hoc (inquam) sensu verum est, Paulum concludere neminem ex operibus vllius legis iustificari. Quem sensum quia Beza non tenuit, aut saltem dissimulauit, vide quid inferat. Ac ita demum sublata vna parte dilemmatis, alteram ponit: nos videlicet, quum lege non iustificemur, vna fide iustificari, ac proinde vna fide seruari, quæ quidem est ex Euangelij auditu. Ita tandem efficitur, Euangelium esse potentiam Dei

F 3

in sa-

Pauli vera
cõclusio.

in salutem omni credenti, in qua questione posuimus huius epistolae statum. Tota eius conclusio claudicat & concidit, quia dilemma, quod fingit, Apostolus non posuit, ut iam ostensum est. Idcirco non sequitur hoc enthymema: Ex operibus legis nemo iustificatur: ergo ex una fide omnes iustificantur. Non sequitur, inquam, quia causa cur ex operibus legis neminem iustificari Apostolus concludat, non ea est, quod opera legis observata neminem possint iustificare (contrarium quippe hoc ipso loco docuerat) sed hæc est, quia absque fide Christi nec Gætes nec Iudæi legem observauerunt, quod Apostolus sua præcedenti disputatione demonstravit: quo demonstrato, etiam id effectum est, Evangelium esse potentiam Dei ad salutem omni credenti, quia in Evangelio reuelatur iustitia Dei ex fide, id est, illa iustitia reuelatur, qua Deus nos iustos facit credentes in illum, quia non nisi credentibus suam gratiam impertit, unde iustè viuatur. Hæc est vera Apostoli hoc loco disputatio, ex ipsius verbis liquidò demonstrata, quam nefariè peruertere voluit Beza, ut id ex Apostolo concluderet, quod Apostolo propositum fuisse nulla eius verba demonstrant; imò cuius contrarium disertis verbis Apostolus demonstrauerat. Atque hæc de ordine ac filo disputationis Paulinæ hætenus.

Pauli verba Beza corrupit. Nunc quomodo ipsa Pauli verba Beza corruerit, ut verborum Pauli sensus, qualem

lem dedimus, magis ac magis illustris appareat, paucis explicandum est. Ex operibus legis iustificari (ait in hunc locum Beza) significat ex eo quod præstetur lex iustificari. Neque enim hæc possunt aut debent de operibus legis simpliciter aut absolute intelligi, quæ vel lex natura vel lex Moysis præcipiunt aut vetant (quum ea sint reuera huiusmodi, vt, si quis ea præstaret, iustitiam suerint ei merito collatura) sed opera legis vocat eorum præstationem quæ lex præcipit, siue opera quatenus à nobis aut præstantur aut non præstantur, non autem simpliciter quatenus præcipiuntur à lege. Videat hic lector egregiam nefarij hominis imposturam. Non possunt (inquit) nec debent intelligi hoc loco opera legis simpliciter, & quatenus præcipiuntur à lege. Quare verò nec possunt nec debent sic intelligi? Quia (inquit) ea reuera eiusmodi sunt, vt, si quis ea præstaret, iustitiam ei suerint merito collatura. Atqui hoc est prorsus principium petere. Hoc est dicere, Non debet sic intelligi, quia hoc facit contra me; quia hoc sententiam meam subuerteret, qua dico Paulum hoc loco docere quod observatio legis non iustificat, sed sola fides. Nam si hic sensus admittatur, Ex operibus legis nemo iustificatur, quia opera legis, quatenus ex sola doctrina & mandato legis innotescunt, neminem iustificat; si hoc solo sensu Paulus negat ex operibus legis homines iustificari, quia doctrina legis non sufficit ad iustitiam aut executionem operum; tunc legis obseruationem

Impositura Bezae egregia.

Paulus non remoueret à causa iustificandi, vt ego volo, sed solam doctrinam legis: ipsa verò observatio legis posset esse nihilominus causa iustificandi, quia reuera præstatio legis iustitiam adfert, quâ præstatione seu obseruatione ego censeo omnibus esse impossibilem, ideoque illâ quoque his Pauli verbis à iustificationis negotio remoueri volo. Videat ergo lector, & obseruet, quòd reiectæ veræ interpretationis nullâ causam adfert Beza, nisi quia illa interpretatio contra ipsum facit: quod est principium petere, quo illud sibi pro absurdo concedi vult, quod non absurdum sed verum esse aduersarius dicit, & absurdi aliquid habere ipse probare debuit.

Iam verò vtrûque manifestum est, tam de operibus legis Apostolum hîc loqui quatenus præcipiuntur, quàm de illis non loqui quatenus præstantur. De illis se loqui quatenus præcipiuntur, verbis proximè sequentibus demonstrat; *Per legem enim cognitio peccati*: de illis se non loqui quatenus præstantur, alijs verbis præcedentibus aperte docuerat dicens; *Factores legis iustificabuntur*. Quare S. Augustinus, Apostoli hoc loco sentum multo, opinor, felicius assecutus quàm Beza, illam Pelagianorum impiam euasione, qua dicebant se laudare Deum iustificationis suæ auctorem in eo quòd legem dedit, cuius intuitu scirent quemadmodum viuere debeant, ex his Apostoli verbis refellit, dicens: *Nec audiunt quod legunt,*

Paulum loqui de operibus legis quatenus præcipiuntur.

Rom. 2.

De Spiritu & lit. c. 8.

legunt, quia non iustificabitur ex operibus legis om-
nis caro coram illo. Censuit nempe Apostolum
hoc sensu dicere, Ex lege nemo iustificatur,
quia ex doctrina & auditu legis nemo iustifi-
catur, quod volebant Pelagiani absque adiu-
torio specialis gratiæ. Sed & postea ne adderēt
& dicerent Pelagiani, *hominem quidem non iusti-* ibidem
ficari per legis imperium (quod hinc Apostolum cap. 9.
docere fortè faterentur) *iustificari tamen per li-*
berum arbitrium, hanc impietatem ita refutat,
vt ostendat Apostolum in sequentibus docere
gratiã Christi legis doctrinæ adiungendã esse,
vt sic ex legis observatione homo iustificetur.
Quod enim Apostolus statim subiicit, *Nũc sine*
lege iustitia Dei manifestata est, testificata à lege &
Prophetis, exponit sic August. *Per legẽ quidẽ testi-*
ficata, quia lex iubẽdo, & minãdo, & neminẽ iustifi-
cando, satis indicat dono Dei iustificari hominem
per adiutorium Spiritus. Et paulò post: *Iustitia*
Dei sine lege est, quam Deus Spiritu gratiæ creden-
tibus confert sine adiutorio legis, id est, non adiuto à
lege. Sic ergo ex operibus legis, quæ nimirum
ex sola legis doctrina, aut ex solo imperio &
timore legis præstantur, nemo iustificatur:
quia quomodocunque per illa subsidia præ-
stantur, non verè nec sicut oportet præstãtur.
Non ex radice fidei & charitatis proficiſcun-
tur, ideoque Deo placere aut hominem co-
ram Deo gratum ac iustum facere non pos-
sunt. Hanc vim habet illa verba, *ex operibus legis*
neminem iustificari, quod ad opera legis attinet.

De iustifi-
candi vo-
cabulo.

Nunc de vocabulo iustificandi questionem etiam hoc loco mouet Beza, vt huius loci sensum, quem cupit, lectori probabilius inculcet, eumque facilius decipiat. Quia res futura apud Paulum disputationibus plenius intelligendis non parum conducet, eum hoc loco audiemus, *Quid hic valeat iustificandi verbum (ait Beza) non immerito queritur, quum nulla grauius possit questio exoriri, & ab huius verbi explanatione tota pene pendeat huius controuersia decisio.* Primum igitur Catholicam, vt sibi videtur, proponit sententiam. *Dicunt sophista, Nos fide iustificari, sic accipiendum esse, quod credentibus (id est, ijs qui in genere assentiuntur verbo Dei) in seruetur gratia, praeuntibus preparationis operibus data, qua adiuuante & cooperante induti iustitia seruamur, sicut scriptum est, Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Itaque apud istos fide iustificari, non declarat iustum fieri ἐνεργεία, sed δωρεά; id est, gratiam accipere, cuius adiutorio postea nos ipsos iustos faciamus. Haec illorum est doctrina.* Catholicam doctrinam, quam sophistarum vocat, nec recte nec plene explicauit. Dicunt Catholici, iustificandi vocabulum dupliciter accipi debere, sicut duplex est hominis iustificatio. Vna est iustificatio impij, qua homo primum Deo reconciliatur, & fit ex impio iustus; ex filio irae, filius Dei. Hanc primam iustificationem (sic enim distinctionis causa vocari solet) dicimus fieri ex fide qua credimus Deo, à qua necessario incipiendum est, *quia sine fide impos-*

Iustificandi
vocabuli
in sensu
Catho-
lico.

Heb. 12.

impossibile est placere Deo. Ad fidem accedere debet amor Dei, odium peccati, & status præteriti, pœnitentia, spes veniæ, quibus præeuntibus præparationis operibus, ex speciali Dei auxilio profectis, *non datur* (vt ait Beza) *gratia*, quasi illorum merito daretur, sed dispositiones sunt in Scripturis requisitæ: quibus positis, aduenit forma gratiæ qua Deus gratuito peccatorem donat, per & propter merita Christi in quem credit, quem amat, in quem sperat atque confidit; quæ sanè gratia eum formaliter iustum & Deo gratum facit. Hac gratia Dei adiuuante & cooperante cum libero hominis arbitrio iam sanati & iustificati, fiunt opera iustitiæ, seu observatio mandatorum Dei, qua magis iustificantur, seu iustitiæ incrementum accipiunt credentes, quæ etiam illis ad vitam æternam consequendam necessaria est, sicut scriptum est; *Si vis ad vitam ingredi*, *Matt. 19. serua mandata.* Itaque apud Catholicos fide iustificari nec *ἐνεργεία* nec *δυνάμει* iustum fieri declarat, sed vnam causam iustificationis nostræ, eamque primam ac radicalem, significat. Ipsum sanè iustificari, seu ex impio iustum fieri, significat gratiam Dei habitualement accipere, seu, vt Paulus loquitur, *Spiritum Dei inhabitantem habere*: cuius sanè adiutorio nos ipsos iustos facimus, vt Beza loquitur; id est, nostræ iustitiæ augmento & merito cooperamur, iuxta illud Apostoli, *Gratia Dei mecum.* *1. Cor. 3.* Hic enim Spiritus Sanctus credentibus datus, *est.*

est fons aqua salientis in vitam æternam, id est, principium & causa copiosa bonorum operum quæ perducunt ad vitam æternam. Hæc est Catholicorum doctrina de fide iustificante, breuiter & rudi minerua explicata, quantum huic loco sufficit: quam alio loco plenius & vberius per omnes eius partes explicatam & ex diuinis Scripturis confirmatam dedimus. Nunc quæ sit Bezae & suorum sententia audiamus.

In princip.
fidei in
prolegō.
lib. 5.

Fides iu-
stificans
Caluina-
na nouel-
la.

Sed ij per quos nostra ætate Dominus veluti sepulchrum Christi beneficium in lucem reuocauit (ergo nouellum & recens esse suum dogma fatetur: ergo Christi beneficium de iustificatione humani generis hæcenus sepultum & ignoratum fuisse affirmat: ergo ante hos homines nostra ætate exortos nemo Christianus, nemo saluus factus fuit: *Qui enim ignorat, ignorabitur; & qui sine fide peccauerunt, sine fide peribunt: quæ sola ad omnia, quæcunque dicturus est Beza, refutanda sufficiunt*) quum hæc viderent ex diametro pugnare cum Apostoli doctrina & argumētis, (non cum Apostoli doctrina, sed cum Lutheri placitis, cui magis adhærere quam veteri totius Christiani orbis fidei maluerunt, hoc solo nomine inprimis detestandi) verbum, *Iustificari*, in hac propositione, *Iustificamur fide sine operibus, siue gratis, siue sola*, (hæc enim omnia idem pollet) explicat ex Hebræorum consuetudine, pro absolui coram Dei tribunali: non quod iusti simus in nobis ipsis (si iustus enim Christus esset mortuus, ut colligit Apostolus ad Galat. 2. 21.) sed quia Christi iustitia nobis impute-

gratias, gratis per fidem, siue quia Deus nos in Christo
exapitose, Ephes. 1. 6. Hæc nouella explicatio
 innumera absurda habet, quæ latius expli-
 cata videre lector potest in opere nostro de
 Iustificatione, maximè in lib. 5. & prolego-
 menis eius. Sed vt hic breuiter aliquid dica-
 mus, primū, *iustificari per fidē sine operibus legis*,
 vel *iustificari gratis per Christū* nō idem pollent
 quod iustificari sola fide, vt hoc eodē cap. vbi
 illa duo Apostolus dicit, explicabitur. *Iustifi-*
cari sine operibus legis per fidem, significat fidē ad
 iustificationē esse necessariā, absque bonorū
 operum executione quæ fidē præcedat, quia
 quæcūque bona opera fidē præcedunt, ad iu-
 stificationē facere aut iuuare nō possūt. Iusti-
 ficari autem sola fide in sensu Beza significat,
 vt homo iustificetur solā fidem sufficere, nec
 vel cū fidē iustificāte charitatē, pœnitētiam,
 spem veniæ, vt aliquas iustificationis causas
 disponentes cōcurrere, vel post fidem ad iu-
 stitiæ incrementum charitatis opera accedere.
 Qui sensus quātum à priore longè lateque
 distet, nemo tam cæcus est qui non videat. *Iu-*
stificari gratis per gratiam Christi, per fidem in
sanguine eius, significat iustificari seu Deo re-
 conciliari, nō ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos,
 vt alibi Paul. loquitur, sed secundū suā misericor-
 diā qua saluos nos fecit: ad quā misericordiā ta-
 mē percipiendā fides adesse debet, nō quidē so-
 la, sed in primis & ante omnia. Ideo adiecit
 Paulus, *per fidē in sanguine eius*: quia de fide
 Christi

Iustificari
 sine ope-
 ribus per
 fidem,
 multum
 differt à
 iustifica-
 tione per
 solā fidē.

Tit. 2.

Christi hoc loco questio est. Sed alius Ap-
 itolus charitatem non minus esse necessa-
 riam docet dicēs: *Qui non diligit, manet in morte*.
 Sic iustificatur impius, Deoque reconciliatur
 non solum per fidem in sanguine Christi, sed
 etiam per dilectionē Dei & proximi. Quod
 autem, iustificari, exponunt pro, absolui, et
 Hebræorum consuetudine, insulse faciunt
 multas ob causas. Primum, quia tamen si ali-
 quando, tamen non semper in ipso veteri
 Testamēto illa vox eo sensu accipitur. Deinde,
 ut ibi sepe hoc modo acciperetur, doctrina
 tamē Euāgelica & Apostolica, quæ nouā
 per Christū iustificationē docet, ex Hebraica
 verbi significatione pēdere non debet: sed ut
 alia multa, ita & hoc verbū in ea significatione
 accipere oportet quā præsens causa postu-
 lat. Tertiō, ut in ea significatione accipiatur
 vocabulū iustificādi, sensum tamē hæretico-
 rum nihil adiuuat. Nā in forēsi iudicio nemo
 legitimē absoluitur, aut pronunciat iustus,
 nisi qui reuera talis est. *Eia. 5. Va qui iustificatis
 impiū, id est, absoluitis & pronūciatis iustū qui
 nō est.* Rursum *Prou. 17. Qui iustificat impium,
 & qui condemnat iustum, abominatio est.* At qui isti
 in suo sensu iustificāt impios. Ait enim Beza,
Non quod iusti simus in nobis ipsis. Vult ergo
 Deum iustificare impios, id est, in sensu literæ
 Hebraicæ, eos iustos pronunciare qui non
 sunt. Quid nunc iouat Bezam aut suos vo-
 cabulum iustificandi ex Hebræorum consue-
 tudine

1. Ioan. 3.

Iustificādi
 vox ab
 Hebræorū
 consuetu-
 dine non
 accipiēda.

1.

2.

3.

rudine acceptum? Sanè vt homines in se impios & iniustos Deus pro iustis habeat, (quod postea impius Beza apertè dicit, tum hoc in loco, tum infrà ad Rom. 4. 5. vbi latius refutabitur) non absurdè tantùm sed & impiè asseritur. Deus enim ita iustificat impios, vt non solum absoluat eos à reatu peccatorum prætorum, sed etiam faciat ex impijs iustos, id est, non sola remissione peccatorum (vt cù Pelagianis sentit Beza cù suis) sed etià interna renouatione, qua iusti in seipsis sunt, eos iustificet; vt ex varijs postea Scripturis in Paulo maximè apparebit. Quare iudicialis huius vocabuli significatio inhærentem iustitiam in iustificatis per Christum non excludit, sed necessariò includit.

At (ait Beza) si iusti sumus in nobis ipsis, frustra Christus esset mortuus, vt colligit Apostolus ad Gal. 2. 21. vbi ait: Si per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est. Magna & incredibilis est Beza & aliorum hodie hæreticorum cæcitas. Si iusti sumus in nobis ipsis, Deo nos per Christum iustificante (nam de iustificatis per Christum hæc scripsit Beza) Christus frustra mortuus esset. Quis talem dementiam non exhorrescat & execretur? An non enim prorsus contrarium necessariò sequitur? Si iustificati per Christum iusti non essemus, planè Christus frustra mortuus esset. Quid enim? An disertissimè Paulus ipse non dicit? *Dei se metipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniqui-*

Hæreticorum hodie cæcitas magna.

Tit. 1. iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Ecce, Christus mortuus est, non solum ut absolueret ac redimeret ab omni iniquitate præterita sed ut mundaret sibi populum acceptabilem: id est, ut ex immundo mundum faceret, ex impio iustum, sectando bona opera, quæ sunt opera iustitiæ. Qui enim facit iustitiam, iustus est. Alia loca sunt quæ idem manifestè docent, ut ad Coloss. 1. Rom. 8. Ephes. 5. Hebr. 9. 1. Petr. 1. & 1. Ioan. 1. quæ singula suo loco tractabimus.

1. Ioan. 3. opera, quæ sunt opera iustitiæ. Qui enim facit iustitiam, iustus est. Alia loca sunt quæ idem manifestè docent, ut ad Coloss. 1. Rom. 8. Ephes. 5. Hebr. 9. 1. Petr. 1. & 1. Ioan. 1. quæ singula suo loco tractabimus.

At Paulus dicit: Si per legem iustitia, ergo gratia Christus mortuus est. Nihil hoc ad rhombum loquitur hoc Apostolus non de iustificatione per Christum, ut pie, iuste, ac sobriè in hoc seculo uiuant, de quibus nunc sermo est, sed de illis qui per carnalem legis obseruationem absque fide & gratia Christi iustificari se posse præsumebant, ut Iudæi increduli; aut saltem carnalem illam obseruationem ad iustificationem per Christum acquirendam, necessariam esse opinabantur, ut illi Galatæ ad quos Paulus scripsit. Hæc quoque verba suo loco explicabuntur. Eò se vertat lector qui plura videre desiderat.

Tandem in hoc solo ponit Beza iustificari per Christum, quod Christi iustitia nobis imputatur gratis per fidem. Sed aduertat lector, omnes Pauli Epistolas, omnèque Scripturam Apostolicam aut Euangelicam, siue alià quamcumque voluminū diuinorum, nusquam & nunquam

Imputari
Christi iustitiam
per fidem, nulla
Scriptura
dicit.

nunquam hanc imputatam iustitiam leget. Spectrum est cerebri Lutherani, quod Calvino & Beza placuit. Quod autem Paulus dicit, *Deus nos in Christo exasperatos, gratos fecit*, illud adeo pro imputatiua iustitia non facit, ut contra illa maximè faciat. Docent enim illa verba, Deum nos in Christo multis gratiarum donis replese, ut sancti ac iusti essemus in nobis ipsis. Hoc enim vis verbi *ἐξ-πέρωσ* designat, quod multò plus est quàm si dixisset, *ἐξ-πέρωλο*, in gratiam recepit, ut notauit doctissimus Chrysostomus; ut ad illum locum plenius dicemus. Ipsa ergo iustificatio per fidem, quam hinc ponit ac definit Beza, non solum diuinis Scripturis conformis non est, sed & illis ex diametro repugnans; nec solum Scripturis repugnans, sed & in se absurda & impia, utpote quæ faciat Deum sic iustificare impium, sicut iniqui & corrupti iudices iustificat impios, & condemnant iustos.

Videamus nunc quid amplius iustificatio-
 ni per Christum tribuat. *Huius (inquit) iu-
 stificationis effectus est illa innouatio Spiritus, quæ
 in nobis nõ per opera coram Deo iustificandis, (quod
 quidem verum est de prima iustificatione
 impij, vbi nulla opera iustificationis causa
 efficientes aut merita sunt, tamen si causæ dis-
 ponentes sunt, ut antea dictum est) sed iam
 antea per fidem iustificatis (non tamen per solâ
 fidem, sed per alias quoque virtutes æquè*

G   dispo-

Iustitiz
fructus
iustificat
coram
Deo.

disponentes ac fidem, vt charitatem, penitentiam, spem veniæ, &c.) fructus illos iustitiæ profert, de quibus loquens Apostolus, proposito nobis Abrahamo credentiū patre: Si Abraham (inquit) ex operibus iustificatus fuit, habet quod glorietur, sed non apud Deum. Vult ergo Beza fructus iustitiæ, quos per renouationem Spiritus iam iustificati proferunt, nullo modo quempiam iustificare, quia ipse Abraham ex operibus coram Deo iustificatus nō fuit. Atque Abrahamum ex operibus iustificatum fuisse disertissimè Iacobus affirmat. Nec Paulus Abrahamum ex operibus in fide factis iustificatum fuisse negat, sed ait Abrahamum ex operibus simpliciter non fuisse iustificatum, intelligens opera absque fide, vt eo loco latius explicabimus; & tam Abraham quam alios ex bonis operibus in fide factis coram Deo iustificari, eo in loco inuictè ostendimus. Porro fructus iustitiæ esse quoque opera iustitiæ, & verè iustificare, id est, magis iustum facere, tum Paulus in locis iam dudū tractatis, tum infra in alijs tractatibus edocet: & ipse in primis D. Ioannes, qui in Apocalypsi de bonorum operum studio dicit; *Qui iustus est, iustificetur adhuc: & epist. 1. ait; Qui facit iustitiam, iustus est, sicut & ille iustus est: quæ vtraque loca postea tractabuntur.*

Cap. 22.
Cap. 3.

Pronunciat tamē & concludit Beza: *Hanc doctrinam qui non complectetur, anathema erit.*
Arrogantia stulta: Vide quid faciat cathedra Geneuensis: quæ fulmina

fulmina iaculatur, quos crepitus facit, quos sibi spiritus sumit superba meretrix. contra Sponsam Christi, contra omnium maiorum fidem (hanc enim suam nouellam esse ipsemet professus est) contra diuinas Scripturas! Audet superbus hæreticus omnibus qui hætenus fuerunt toto orbe Christianis anathema dicere. Professus enim est, ab ijs hanc doctrinam tradi, qui nostra etate veluti sepultum Christi beneficium in lucem reuocarunt. Quid ergo ad huius hominis dementiam ac furorem reliquum esse potest?

Sed Bezam adhuc (vt audio) superstitem, eiusque sectatores, quibus hæ Annotationes Bezanz magis placent quam omnes veterum Patrum commentarij, vno verbo monebo.

Carduus Libani misit ad cedrum quæ est in Libano, dicens, Da filiam tuam filio meo vxorem: transieruntq; bestie saltus quæ sunt in Libano, & concucauerunt Cardium. Percutiens uenauit Geneva super Edom, super indoctos & instabiles Ecclesie Catholice filios: & subleuauit illam cor suum. Sit contenta gloria sua, qua gloriatur in malitia quæ potens fuit in iniquitate: & sedeat in domo sua. Superbiat apud domesticos & sectarios suos. Quare prouocat malum, vt cadat ipsa, & magistri sui secum? Dicit anathema toti Ecclesie Christianorum. Dilexit maledictionem, & veniet ei. Induit maledictionem sicut vestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius. Fiat ei sicut vestimentum

Geneu-
fium ar-
rogantia
retuditur.

4. Reg. 14.

psal. 105.

mentum quo operitur, & sicut zona qua semper praecingitur. Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud Dominum, & qui loquuntur mala aduersus animam meam. Haec vox seu Christi seu Ecclesiae eius est. Beza maledicens Ecclesiae, quae haec tenus fuit, vniuersae, sponso quoque eius Christo maledixit: veniet super eum maledictio; atque vtinam haec tenus non venerit!

Beza duo argumeta contra seipsum proponit, & neutri respondet.

Post ridiculum suum anathema vnum Patris locum sibi obijcit Beza, quali veritatis amans, & vt lectori omnino satis faceret. Sed (inquit) nonnulli obijciunt, Apostolum ipsum infra cap. 5. vers. 19. το δικαιον οδαι interpretari & iustos καδικαοδαι, id est, iustum constitui; & minime conuenire Dei natura vt iniustos absoluat. Duo proposuit contra seipsum argumeta. Vnum, Apostoli verbum, quo de Christo infra cap. 5. dicit: Ita & per vnus obediionem iusti constituntur multi. Alterum rationis firmam, quia iniustos & impios absoluere, seu iustos pronunciare qui tales non sunt, Dei certem naturam, & veritati in primis repugnat. Nunc quomodo ad haec duo respondeat, aduertat lector. Respondeo (inquit) nos fide iustos fieri, sed impunita nobis Christi iustitia; & propterea, quamuis in nobis simus iniusti, tamen vt in Christo vere iustos absolui, atque ad eum remissis peccatis fieri Christi coheredes. Primum ad Apostoli verba nihil respondet, ne gry quidem. Illa autem quantum vim habeant, & quam euidenter inhaerentem nobis Christi beneficio iustitiam confirmant,

frment, atque imputatam subuertant, suo
 mox loco cap. 5. ostendemus. Demde ad
 alterum etiam argumentū nihil responder.
 Non responder, inquam, ad allatam absur-
 ditatē, *Dei naturę repugnare vt iniustos absoluat;*
 nec quomodo cum Dei veritate & iustitia
 tanta absurditas subsistere queat, docet. Tan-
 tum modo stultorum aut pertinacium homi-
 num more, conclusionē ex illis argumentis
 consequentē negat, suamque denuo sententiā
 fortiter affirmat. Ait enim rursus & repetit,
nos imputata Christi iustitia iustos fieri, & vt verē
in Christo iustos absolui, quamuis simus in nobis in-
iusti. Atqui hoc ipsum illud absurdū est, quod
 ex illis argumentis duobus, quę attulit, refu-
 tatū & reiectū fuit. Ait enim Apostolus, nos
 esse *constitutos iustos*, nos factos esse iustos per
 Christi obedientiā. ergo non imputari nobis
 Christi iustitiā, aut habere tātū pro iustis,
 quū si mus iniusti. Esse iustū, & esse iniustū,
 cōtraria sunt. Esse nos iustos, constitui iustos,
 effici iustos, ait Paul⁹: (hoc enim totū signi-
 ficat *δικαιοσύνην καὶ δικαιοσύνην*) esse nos iniustos, ait
 Beza. Sic Pauli verbis nō responder, sed for-
 titer cōtradicit. Rursus, absoluerē iniustos,
 & pronūciare iustos qui nō sunt iusti, *Dei na-*
turę repugnat. Respōdet Beza nos esse in nobis
 ipsis iniustos, & tamē quasi iustos absolui. Sic
 absurditatē allatā non soluit, sed statuit; nec
 expedit, sed agnoscit. Vel igitur docere hære-
 tici debēt quomodo ista cōtraria subsistūt, cō-

Q; stitui

Imputati-
ua iustitia
Paulo cō-
tradicit &
Dei natu-
ra repug-
nat.

stitui iustum, & esse iniustum; absolui & pro-
nunciari à Deo iustum, & non esse corā Deo
iustum, quod Dei naturæ repugnat; vel ut
commentitium iustificandi modū à se ipsis
hac ætate inuentum statuunt, ipsa Pauli ver-
ba ad Rom. 5. 19. prorsus negare, & absur-
ditates seu impietates potius Dei naturæ pu-
gnantes aperte tueri ac defendere.

Contra-
dictio
manifesta
doctrinæ
Caluina-
nz.

Addit adhuc aliquid Beza, quasi præce-
dentem impietatem moderari volens, sed re-
uera ei manifestè contradicens. *Quod autem
attinet ad nouam vitam, siue iustitiam quam nobis
inherentem vocant, ea certè non est causa sed effectus
eius iustitiæ, cuius imputatione seruamur. Quoniam
quisquis in Christo per fidem iustificatur, is quoque
Christi Spiritu sanctificatur.* Primum aio hanc
explicationem præcedenti doctrinæ mani-
festè contradicere. Si enim *quisquis in Christo
per fidem iustificatur*, imputata illi per fidem
Christi iustitia (sic enim, iustificari in Chri-
sto per fidem, exposuit Beza) *is quoque Spiritu
sanctificatur*; ergo quisquis in Christo per fidem
iustificatur, is quoque iam in seipso non est
iniustus aut impius, sed est in seipso sanctus
& iustus. Quid enim? Qui Spiritu Christi
sanctificatur, sanctus non erit? immundus, in-
iustus, impius erit? Aut Spiritus Christi ali-
ter sanctificat, quàm per dona gratiæ suæ in-
ternam sanctitatem impertiendo, & *nouam
in Christo creaturam efficiendo, ut homo in
nouitate vitæ ambulet, ut seruiat Deo in san-
ctitate*

Gal. 5.

Veritate & iustitia coram illo omnibus diebus vite sue, quod Zacharias propheticè prædixit futurum, dato nobis Christo? Audiatur hoc loco Beza quid ipse Calvinus de hac per Spiritum Christi sanctificatione scripserit. Christus (inquit) Spiritum accepit à Patre, quem in suos omnes effundat. Non enim voce tantum vel scripto dicat quid rectum sit, sed Spiritus sui gratia intus format corda hominum ad seruandam iustitia regulam. Hæc ille in Harmonia, luculenter ostendens quæ sit vera nostra sanctificatio per Spiritum Christi. Sunt ergo ex diametro ista contraria: Sumus in nobis ipsis iniusti, & sumus Spiritu Christi sanctificati. Rursum, quum per fidem iustificamur, sumus in nobis ipsis iniusti: & quum per fidem iustificamur, Spiritu Christi sanctificamur. Sanctum & iustum esse, sanctitas & iustitia, coniuncta in Scripturis ponuntur, & idem prorsus significant. Sic absurdissimam suam hæresim circa iustitiam imputatiuam & fidem iustificantem per imputatam Christi iustitiam, absque manifesta & perspicua cōtradictione explicare hæretici non possunt.

Ad Matt. cap. 12. vers. 18.

Imputatiua iustitia sine contradictione explicari non potest.

Iam verò fallum quoque & ineptum est quod ex suorum placitis affirmat Beza, *nouam vitam sue iustitiam inherentem, non esse causam sed testem eius iustitiæ, cuius imputatione seruamur, id est, ex qua nobis imputata iustificamur. Hæc enim noua vita vel iustitia inherens aut ipsam significat reuouationem, & per Spiritum*

iustitia inherens est causa iustitiæ, nõ testis.

rum Christi sanctificationem (quã agnoscit Beza) quæ in prima nostra iustificatione confertur, aut consequentẽ postea vitæ nouitatem & fructus iustitiæ in bonis operibus. Vtroque modo non testis sed causa iustitiæ nostræ est. In prima iustificatione causa formalis, vnde iusti & sancti & filij Dei dicimur, qui prius filij iræ fueramus, est ipsa renouatio interna & sanctificatio nostra per Spiritum Christi, quæ partim *ex fide* constat *purificante intellectum*, partim & multo excellentius *ex charitate diffusa in cordibus nostris*, qua Deo per amorẽ filialem vnimur, *accepto spiritu adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba Pater.* Causa, inquam, formalis, seu ipsa forma est iustificationis nostræ per Christum; illa vitæ nouitas, & sanctificatio per Spiritum Christi, *quem misit Deus in corda nostra*, vt Paulus docet. In consequenti vitæ nouitate & fructibus iustitiæ acceptæ, illi fructus, illa bona opera non solum testimonia quædam sunt acceptæ iustitiæ, & inhabitantis corda nostra Spiritus Dei, sed etiam causa sunt formalis maioris iustificationis, vt ex illis magis iustificemur, magis ac magis iusti denominemur. Rursum, causa sunt meritoria salutis finalis & vitæ æternæ, quam Deus bonis iustorũ operibus misericorditer & iustè retribuit: misericorditer ex parte gratiæ ac radicis eorum, & quia remunerat supra condignum; iustè nihilominus, & vt

iustus

Aa. 15.

Rom. 5.

Rom. 8.

Gal. 4.

iustus iudex, quia talem mercedem repromittere dignatus est: ut iam reddere quod promissit, iustitia diuinæ actio sit. Sic causa iustitiæ qua seruamur, iustitia inhærens, vitæ nouitas, bona iustorum opera sunt. Sic in iustificandi vocabulo explicando toto celo errauit Beza, errauit Calvinus, quem Beza ad verbum sequitur, errant omnes hodie hæretici, eodem ferè modo rem explicantes.

21. *Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est.* 22. *Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes & super omnes qui credunt in eum.*

Quamuis hæc verba in proximè præcedenti sententia obiter tractata & explicata fuerint, tamen quia hoc loco plurima sua venena inspergit Calvinus, quasi que defensionis suæ cardinem pro sola fide iustificante in his verbis ponit; sicut in præcedentibus posuit Beza, contra eius venena antidotum proferemus, & omnes defensionis eius partes examinabimus. Quærit & examinat quæ sit hoc loco *iustitia Dei sine lege*, quam postea *iustitiã Dei per fidem Christi* Apostolus vocat. *Dubium* (inquit) *est qua ratione Dei iustitiam appeller, quam per fidem obtinemus: ideòne quia sola corã Deo consistit, an quòd eam nobis Dominus sua misericordia largiatur. Quoniã utraque interpretatio bene quadrabit, neutra ex parte contendimus. Hanc ergo quam & Deus homini com-*

G 5   *municat,*

municat, & solam amplectitur, & pro iustitia ag-
 scit, dicit reuelatam citra legem esse, id est, sine le-
 gis adminiculo. Hæc hæcenus literæ Apосто-
 licæ non præiudicant. Sed addit instillandæ
 paulatim venenû suum: Vt lex pro operibus ac-
 cepta intelligatur. Neque enim ad doctrinam referri
 conuenit, quam mox gratuita fidei iustitia testi-
 ficat. Quod ad ceremonias quidam restringunt, pau-
 lo post mane & frigidum esse ostendam. Hic legi-
 nomine, non doctrinam legis, sed opera le-
 gis seu opera bona accipi vult, vt sine illis ius-
 titiam Dei reuelari Paulus doceat. Ad cere-
 monialia quod attinet, ea ab Apostolo non
 intelligi manifestum est, nec vlla refutatione
 opuserat. At verò non opera legis, vt vult
 Calvinus (id est, in fide facta, de quibus sermo
 per loquimur quum ea fidei adiungenda di-
 cimus vt saluemur, & quæ hic Calvinus
 excludi vult, vt in sequentibus patebit,)
 sed partim opera præcedentia sine fide (vt
 supra dictum est) partim ipsam doctrinam
 legis à Paulo hoc loco intelligi S. Augusti-
 nus interpres Caluino sanior perspicue do-
 cet. *Iustitia* (inquit) *Dei sine lege, non sine lege*
manifestata est. Quomodo enim per legem testifica-
ta, si sine lege manifestata est? Sed iustitia Dei sine
lege est, quam Deus Spiritu gratia credentibus con-
ferit sine adiutorio legis, id est, non adiuto à lege.
Quandoquidem per legem ostendit Deus homini in-
firmitatem suam, vt ad eius misericordiã per fidem
confugiens sanetur. Ecce iustitia Dei per fidem
 sine

Iustitia
 Dei sine
 lege non
 est iusti-
 tia sine
 operibus
 legis.

De Spiri-
 tu & lit.
 cap. 9.

sine lege manifestari dicitur, quia ut illa per Spiritum gratiæ homini conferatur, legis doctrina efficere non potuit, legisque adiutorium imbecille & insufficientis planèque impotens erat. Calvinus, qui legis nomine, eius doctrinam intelligi negat, hanc unam negationis suæ causam adiungit: *quia doctrinā legis gratuita iustitiæ testem Paulus citat.* Atqui hoc ipsum contra illum maximè facit. *Lex quippe testimonium perhibet iustitiæ fidei hoc ipso* (ait Augustinus) *quod iubendo, & minando, & neminem iustificando, satis indicat dono Dei iustificari homines per adiutorium Spiritus.* Hæc ille. Non ergo idcirco per iustitiam Dei sine lege iustitia sine doctrina legis intelligi non debet, quia doctrinā legis gratiæ Dei iustitiæ testem Paulus citat, ut Calvinus affirmat, sed prorsus econtra, idcirco illud, *sine lege*, significare debet, *sine doctrina legis*, quia lex seu doctrina legis gratiæ Dei iustitiæ testis est: siue quia *iustitia Dei per legem testificata est*, ut Paulus loquitur, vel, ut Calvinus vertit, *testimonio legis comprobata.* Hæc enim legis testificatio, siue hoc testimonium quo lex comprobatur iustitiam Dei ex fide, est ipsa doctrina legis, eiusque infirmitas & impotentia, quæ per suam infirmitatem docet nos gratuitam Dei iustitiam, nempe quod *Dei dono per adiutorium Spiritus*, non legis adminiculo, iustificamur coram Deo.

Et totus hic sensus, ab Augustino traditus,

Calvini
ratio cō-
tra ipsum
militat.

Vbi supra.

Legis nomine doctrinā legis intelligi demonstratur.

Contra Fautum lib. 16. cap. 19.

De Spiritu & lit. cap. 9.

tus, litera Apostolica perspicue & firmiter
cohaeret. Quum enim dixisset Apostolus,
*operibus legis neminem iustificari, quia per legis
agnitio peccati est*, non remedium peccati,
est, opera legis, quatenus sunt opera legis,
fidei, quatenus ex doctrina legis proficiuntur,
non ex fide, neminem iustificare possunt
coram Deo, quia lex nihil aliud quam docet
quid sit faciendum & convincit peccato-
rem, (*lex enim data est ad convincendum, non ad
sanandum*, ait alibi Augustinus) conuenienter
subiunxit Apostolus: *Nunc autem*, id est, in
predicatione Evangelica; *sine lege*, id est, sine
adminiculo doctrinae legis (quia omnia docet
Euangelium) & sine vlllo terrore iubentis le-
gis (*non enim spiritum seruitutis accepimus iterum
in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei*) re-
uelata est iustitia Dei per fidem Iesu Christi: cui
quidem lex & Prophetarum testimonium perhi-
bebant: lex, suae doctrinae infirmitate & ter-
rore, vt iam dictum est; *Propheta, quia id, quod
predixerunt, Christi impleuit aduentus*, ait loco
prius citato Augustinus. Stat igitur firmiter
& litera Apostolica cohaeret ille sensus quem
reijcit Calvinus: nec conuenire vlllo modo
potest ille sensus quem ponit Calvinus: nem-
pe vt nomine legis, sine qua iustitia Dei per
fidem Christi reuelatur, ipsa opera bona ex
fide facta intelligantur.

Falso igitur & mendaciter concludit in
hunc modum Calvinus: *Restat ergo, vt operum
merita*

merita excludi sciamus. Vbi etiã videmus, quomodo non admisceat opera Dei misericordie; sed sublata & erasa omni operum opinione, solam illam statuatur.

Calvini conclusio mendax & impia.

Totum hoc mendacio & impietate plenum est. De mendacio & falsitate iam satis dictũ est. Impietate plenum est, in iustitia Dei per fidem Christi, omnem operum opinionem tollere & eradere. Quum enim iustitia Dei per fidẽ Christi hoc loco sit illa iustitia qua Deus induit hominem quum iustificat impium, (sicut enim fides Christi hĩc dicitur, non qua credit Christus, sed qua nos credimus in Christum; sic illa Dei iustitia hĩc dicitur, non qua Deus iustus est, sed qua nos ex Dei dono iusti & sancti coram ipso sumus) illa autem iustitia qua Deus nos induit quum iustificat impium, nihil aliud sit quã illa noua creatura in Christo, quam Paulus describens ait, Gal. 6. Creati in Christo Iesu in operibus bonis, qua Deus preparauit (per donum gratiæ suæ, & per adiutorium Spiritus sui) vt ambulemus in illis; impietate & blasphemia plenum est quod Calvinus dicit, in iustitia Dei per fidem sublatam & erasam esse omnem operum opinionem.

August. de Spir. & lit. c. 9 & epist. 12.

Eph. 2.

Observare autem lector debet, Calvinum impostorem vasrum, vt tam apertæ impietatis inuidiam ac notam declinaret, in hac sua conclusione non vti vocabulo iustitia Dei per fidem Christi, quo Paulus (quem hĩc exponit) vtitur, sed substituisse vocabulum misericordie Dei: quasi hĩc de remissione peccatorum ageretur,

Calvinus Apostoli verbum extrudit, vt suum supponat.

ageretur, (vbi opera sanè excluduntur
omni causa & merito eius, solàque Dei
misericordia cernitur) ac non de tota iustitia
hominis Christiani in Euangelio reuelata
quam Paulus vocat *iustitiam Dei per fidem Christi*.
In hac quidè iustitia Dei per fidem Christi
qua Deus credentes in Christum iustificat
tuæque gratiæ donis iustos coram ipso & san-
ctos facit, magna est Dei misericordia. Aliud
tamen & longè aliud est Dei misericordia
aliud ista iustitia. Illa causa, ista effectus est
Illa radix, ista fructus est. Illa principium
hæc complementum est. In illa operum no-
strorum ratio nulla est, quia tota à Deo est
in hac operum ratio vel maxima est, quia,
in bonis operibus ambularemus, hæc misericordia
data est; & ambulando in illis, iustitiam Dei
habemus in nobis. *Tam hæc iustitia Dei quam
hæc fides Christi nostra est*, ait Augustinus loci
citato; *sed ideo Dei & Christi dicitur, quod eis
nobis largitate donatur*. Nunc Calvinus vt boni
opera penitus tollat, & omnè eorum opinio-
nem eradat, (sic enim loquitur) pro *Dei ius-
titia*, quæ in nobis & nostra est, *Dei misericor-
diam*, quæ extra nos est, substituit: pro effectu
causam, pro fructu radicem, pro cõplemen-
to principium vafre & veteratorie supponit.
Quod ab attento lectore diligenter notan-
dum. Durum enim & inuidiosum satis esse
aduertebat Calvinus, si apertè diceret, *ius-
titia Dei per fidem* (quam ipsemet antea fate-
batur

Miseri-
cordia
Dei & ius-
titia Dei
per fidem
differunt.

Ephes. 2.

batur eam esse quam homini Deus communicat
 omnem operum opinionem tolli & eradi oportere.
 Molliori verbo uti voluit, misericordiae Dei:
 cui opera nostra non admiscere oportere,
 oratio satis honesta videtur. Quia quum de
 misericordia Dei agitur, semper praevenerit nos Psal. 112.
 Deus in benedictionibus suis, & opera nostra nul-
 lum illi meritum habent. Tales astutiae Cal-
 uino familiares sunt, quibus incautos lecto-
 res capit. Pergamus iam.

Neque verò me latet (ait Calvinus) Augusti-
 num secus exponere. Iustitiam enim Dei esse putat
 regenerationis gratiam, & hanc gratuitam esse fa-
 tetur, quia Dominus immerentes Spiritu suo nos re-
 novat. Ab hac autem opera legis excludit, hoc est,
 quibus homines à seipsis citra renovationem conan-
 tur Deum promereri. Ecce Augustini sententiã
 suã contrariã agnoscit Calvinus, & contem-
 nit. Quomodo autem eam in sequentibus re-
 futet, mox videbimus. Mihi etiam plus satis
 notum est, quosdam novos speculatores hoc dogma
 superciliosè proferre, quasi hodie sibi reuelatum. Si-
 bi ipsi contradicit Calvinus. Si novi isti quos
 dicit speculatores hoc dogma, quod Augu-
 stinus docuit, protulerunt, profectò nõ novi
 speculatores, sed tã antiqui dogmatis, quã
 antiquus Augustinus est, explicatores fue-
 runt. Sũt autẽ, de quibus loquitur, Osiandri-
 ni, in quos ad hunc locum copiosè inuehi-
 tur Philippus Melancthon. Nec hoc Au-
 gustini dogma illi proferũt, sed longè aliud,
 idemque

Augustinũ
 sententiã
 agnoscit
 Calvinus,
 & contem-
 nit.

idemque stultissimum, nempe essentiali De
iustitia, qua ipse Deus iustus est, nos qui
que ab eo iustos fieri. Quod ab Augustino
doctrina diuersissimum est, quum iustitia
Dei semper illam esse neget qua ipse Deus
iustus est, & illam esse semper doceat quam
nobis largitur, non essentiam suam commu-
nicando, sed dona gratiæ suæ impertiendo.
Nunc ut sententiam orthodoxam ab Augu-
stino traditā & ab Ecclesia Dei semper agni-
tam, conuellat Calvinus, dispiciamus.

*Sed Apostolum (inquit) omnia sine exceptione
opera complecti (in illis verbis, sine lege) etiam
Dominus in suis efficit (id est, ipsa opera rena-
torum, facta in fide, & per gratiam Christi)
ex contextu planum fiet. Nam certe regeneratus
erat Abraham, & Spiritu Dei agebatur, quo tem-
pore iustificatum fuisse operibus negat. Ergo à iusti-
ficatione hominis non opera tantum moraliter bona,
ut vulgo appellant, & qua sunt natura instincta,
excludit, sed quæcunque etiā fideles habere possunt.*

Primū, obseruanda est alia Caluini impo-
stura. Dicit, Apostolū hoc loco, in illis ver-
bis, *Sine lege*, omnia sine exceptione opera
complecti, *ex contextu planum fieri*. Nec tamen
ex contextu huius loci vnum verbū adfert,
sed ex verbis capituli sequentis disputat, quæ
ad huius loci contextum non spectant. Sic
primò lectorē fallit. Deinde, quod de Abra-
ham adfert, proximo capite, suo loco, discuti-
etur; planumque fiet, Abrahā ex operibus
iusti-

Augusti-
ni expo-
sitiō de
doctrina
legis, non
operibus,
contra
Caluinū
defendi-
tur.
Imposi-
tura Calui-
ni.

iustificatum esse, ab Apostolo negari, non quia opera in fide facta non iustificant, (vt hîc Calvinus colligit) sed quia, si Abrahami opera sine fide facta fuisset, eum coram Deo non iustificassent. Hic vnus de Abrahamæ operibus locus, perpetuus est hæreticorû Achilles ad iustitiam operum debellandam, & perpetuum eorum effugium atque asyllum ad eâ declinanda quæ pro bonorum operum iustitia apertissime in Scripturis dicuntur. Quem idcirco (vt dixi) suo in loco accuratè expendemus.

Pergit Calvinus: *Deinde si illa est iustitie fidei definitio, Beati quorum remissa sunt iniquitates, non disputatur de hoc vel illo genere operum, sed, abolito operum merito, sola peccatorum remissio iustitie causa ponitur.* Rursum ex præsentis contextu nihil disputat, sed ex verbis seq. capitis. Rectè autem dixit, *si illa est iustitie definitio, &c.* quia reuera nihil minus quàm iustitiæ definitio, sunt illa Dauidis verba à Paulo citata, vt in proximo capite, suo proprio loco, ostendemus. Hîc enim nihil aliud Calvinus quàm ante victoriam triumphum canit, & quum in omni disputatione prius probandum, postea ponendum & asserendum sit, Calvinus ponit antequam probet: concludit & quasi concessum sibi sumit, quod & in primis negari compertum habet, & nullo argumento comprobavit. Hæc igitur in alium locum differenda sunt, vbi, quod hîc ponit Calvi-

Calvini
argumenta-
tario in-
falsa.

H nus,

nus, absurdissimè poni docebitur. Alioquin conditionaliter argumentanti, *Si illa iustitia definitio est, hoc & illud sequitur; conditionaliter & breuiter responderi potest, Si illa iustitia definitio non est, nec hoc nec illud sequitur.* Pergit Calvinus:

Putant hæc duo optimè conuenire: fide iustificari hominem per Christi gratiam, & tamen operibus iustificari quæ ex regeneratione spiritali proueniunt, quia & gratuito nos Deus renouat, & eius donum fide percipimus. Omnino Augustini hæc doctrina contra Pelagianos fuit, adeoque omnium ante & post Augustinum in Ecclesia Dei Patrum. Quid ad hoc Calvinus? At Paulus (inquit) longè aliud principium sumit. Nunquam scilicet tranquillæ fore conscientias, donec in solam Dei misericordiam recumbant. Exspectamus ut hoc ex Paulo probet Calvinus. Neque enim qui Augustino & alijs Patribus fidem habendam negat, eam sibi habendam esse (opinor) postulabit. Illud conatur facere. Idco (inquit) alibi postquam docuit Deum fuisse in Christo ut homines iustificaret, modum simul exprimit, non imputando illis peccata. Modus quidem iste est quo Deus in Christo homines iustificat: sed non est totus & vnicus modus, in quo lectorem fallit Calvinus. Deus in Christo homines iustificat non solum non imputando peccata, sed etiam intus in corde renouando, ut opera iustitiæ proferant. Quod idem Paulus alibi Calvinum docet: Non ex operibus iustitia

Iustificatio
ex operibus gratia à Caluino impugnata defenditur.

Tr. 3.

ritia quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis (hic est remissio seu non imputatio peccatorum, qua reconciliamur Deo) & renouationis Spiritus Sancti quem effudit in nos abunde. Hic est illa regeneratio spiritualis, & gratuita renouatio interna, ex qua opera bona proueniunt, in illis qui per Christi gratiã iustificantur. Hic est alius ille modus quo Deus in Christo homines iustificat, non solum non imputando peccata, sed etiam per Spiritum suum, quem effudit in nos abunde; per abundantiam gratiæ suæ, intus in corde renouando, & creando in bonis operibus, ut ambulemus in illis.

Rom. 5.

Ephes. 2.

Porro & hic iterum lectorem fallit Calvinus, & aliud pro alio supponit. Non enim dicit Apostolus, Deum fuisse in Christo ut homines iustificaret, non imputando illis peccata, sicuti eum dicere affirmat Calvinus; sed Apostolus dicit, Deum fuisse in Christo ut homines sibi reconciliaret, non reputando illis peccata ipsorum. Vitur (inquam) verbo reconciliationis, non verbo iustificationis. Latius hæc vox patet quàm illa. Reconciliatio principium tantum iustificationis notat, & remissionem peccatorum significat: quem propterea unicum modum Apostolus illic posuit. Iustificationis totum Dei opus significat quo impium iustificat, non solum non imputando peccata, sed etiam intus in corde renouando per Spiritum S. quem effudit abunde: & in primis

Calvinus apostoli verbum extrudit, ut suum supponat.

2. Cor. 5.

Rom. 5. *charitatem diffundendo in cordibus eorum per Spiritum S. qui datus est illis, ut alibi Apostolus docet. Sic iterum Calvinus non solum in doctrina Apostolica, sed etiam in verbis littera ipsa Apostolica lectorem fallit, impostor perpetuus, & omnium, qui hac aetate scripserunt, vaserimus, ideoque deterrimus. Sed & haec Apostoli verba suo quoque loco tractabimus. Pergit Calvinus:*

Gal. 3. 12. *Similiter ad Galatas legem fidei contrariam, quae ad iustificandi effectum, ideo facit, quia vitam promittit facientibus quod iubet. Atqui lex non litteralem operum larvam duntaxat praecipit, sed sinceram Dei amorem. Sequitur ergo, in fidei iustitia nullum operum meritum admitti. Breuiter respondet (nam latius postea suo loco) legem ab Apostolo fidei opponi quasi contrariam quoad iustificandi effectum; legem quoque sinceram Dei amorem & internam animi iustitiam praecipere; sed non sic nec ex ea parte opponi legem fidei, quia vitam promittit facientibus quod iubet, ut Calvinus asserit, quasi iustitia fidei eandem vitam non promitteret ea facientibus quae fides iubet; verum ideo & ex ea parte opponi, quia lex iubet tantum ac promittit tantum, praecipiendo & promittendo; fides autem id quod iubet impetrat, id quod promittit praestat. Vtraque requirit opera tam lex quam fides. Iustitia fidei est, Non regnet peccatum in mortali corpore vestro, & illa omnia quae Paulus postea cap. 6. & 8. disputabit de lege Spiritus*

Lex quomodo fidei opponitur.

Spiritus vita (quã fides adfert, non lex) *qua liberavit nos à lege peccati & mortis.* Sed lex extrinsecus tantum iubet, & terret: fides in Christum gratiam impetrat, qua id fiat, & suaiviter fiat, quod lex iubet. Sequitur ergo, in fidei iustitia, non (vt Calvinus dicit) *nullum operum meritum admitti, sed omnia bonorum operum merita concludi.* Pergit mentiri & fallere Calvinus:

Vnde constat friuola esse cavillatione, nos in Christo iustificari, quia Spiritu renouemur, quatenus sumus Christi membra: nos fide iustificari, quia fide inseramur in Christi corpus: nos gratis iustificari, quia nihil in nobis Deus inueniat præter peccatum. Hæc omnia sanæ & orthodoxæ doctrinæ capita friuolas cavillationes cauillator friuolus vocat. Ex præcedentibus ista constare affirmat.

In ea affirmatione quantum metiatur, iudicet æquus lector. Nunc sua subiungit Calvinus axiomata: *Nam ideo in Christo iustificamur, quia extra nos.* Ex parte causæ iustificationis nostræ quæ formaliter iusti sumus, id est, *quæ filij Dei nominamur & sumus, vt Ioannes loquitur, ineptum atque ridiculum est, ab eo nos denominari quod extra nos est, aut illud nos esse quod non sumus ipsi, sed aliud extra nos est.* Addit Calvinus: *Ideo fide, quia in solam Dei misericordiam & gratias eius promissiones nos recumbere necesse est.*

Contrà affirmamus, & ex Scripturis affirmamus: *Ideo fide, quia accedentem ad Deum oportet credere, quia sine fide impossibile est placere Deo, quia à fide exordietur est.* Rursus ideo fide, quia fides

Calvini
axiomata
refutatur.

Iustifica-
tio ex fide
quare.

I
Hebr. 11.

H ; impe-

impetrat omnem gratiam, vel quatenus non nisi credentibus in Christum datur gratia. Iuxta illud Christi: *Qui credit in me, fluent de ventre eius flumina aqua viua: vel quatenus*

Ioan. 4. *fides oratio impetrat, quod lex iubendo imperat. Fides enim docet confugere ad Christum, & ab eo petere quod lex iubet: ut non destruat lex per fidem, sed statuatur. Denique ideo ex fide (an*

August. de Spiritu & lit. c. 3. *Apostolus) ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est solum, sed et qui ex fide est Abrahæ: id est, ut in vniuersum ad omnes, cuiuscumque nationis sunt, in Christum ex Dei gratia credentes, promissa benedictio & hæreditas conferatur: vbi iterum fidei necessitas ad consequendam salutem ostenditur. Postremo ideo fide, quia in Christo Iesu neque præputium neque circumcisio aliquid valet, sed fides per dilectionem operans: id est, ad iustificationem & salutem per Christum consequendam, neque Gentilem neque Iudæum fuisse, quicquam ad rem facit, sed fidem habere quæ per dilectionem perficiatur. Has & alias causas cur ex fide iustificemur, Scripturæ docent. Quod autem Calvinus adfert, ideo fide, quia in solam Dei misericordiam & gratias eius promissiones nos recumbere necesse est, nec in Scripturis habetur, & valde mancum ac mutilum est. Nō enim ideo fide iustificamur, quia in hoc vnum obiectum, quod Calvinus commemorat, recubere aut huic vni inniti necesse sit: sed ideo fide iustificamur, quia omnem*

Fides non propter vnum obiectum iustificat, sed propter multa.

omnem veritatem diuinitus inspiratam credere necesse est. Quod hoc vno argumento contra omnes Calvinistas inuictè demonstratur. Dicit Apostolus: *Corde creditur ad iustitiam, Rom. 10. ore autem confessio fit ad salutem.* Atqui confessio oris ad salutem necessaria, totam veritatem diuinitus reuelatam complectitur, nō solam Dei misericordiam, & gratuitas eius promissiones. Ergo fides cordis ad iustitiam necessaria, id est, fides iustificans, totam veritatem diuinitus reuelatam complectitur, non solam Dei misericordiam, & gratuitas eius promissiones. Pergamus iam cum Caluino:

Ideo gratis, quia nos sibi reconciliat Deus peccata sepeliendo. Istud parum aut nihil differt ab eo ^{Iustificatio gratis.} quod pro orthodoxa sententia prius allatum fuit, *ideo nos gratis iustificari, quia nihil in nobis Deus inueniat præter peccatum.* Quū enim omnes quos De^o iustificat, in peccatis inueniat, eorū peccata sepeliendo, vel potius cōdonando, & non imputando ad pœnam, eos reconciliando gratis iustificat. Atque hæc est prima illa iustificatio seu reconciliatio, qua Deus iustificat impium, id est, ex impio facit iustum. De qua propriè in hac Epistola Paulus disputat, quum fide iustificari omnes docet. Displicet hoc Caluino, & reconciliationem gratuitam, qua Deus iustificat impium, perpetuam vult esse hominis iustitiam: id est, quos Deus habet pro iustis, vult esse perpetuam

tuò impios, qui perpetua & gratuita recon-
 ciliatione indigeant. Sic enim post gratuita
 iustificationem, qua Deus nos sibi reconcilia-
 peccata sepeliendo, prosequitur: Neque verò ad in-
 stitutum id restringi potest, quemadmodum illi
 somniant. Quare verò? Nam (inquit) & illa
 definitio, Beati quorum remissa sunt iniquitates, in
 Davide locum habuit, quum diu se exercuisset in Dei
 cultu; & Abraham post tricesimum vocationis sue
 annum, tamen si raram exemplar sanctitatis fuerit,
 non habet opera quibus gloriatur apud Deum: atque
 idcirco, quod promissum ei creditur, imputatur illi in ius-
 titiam. Neutrum exemplum iuvat Calvinum
 impietatem. Illa sententia, Beati quorum rem-
 missa sunt iniquitates, in Davide locum habuit,
 non quando in Dei cultu se exercuit (nisi
 fortè hoc ipsum pro iniquitate Calvinus ha-
 beat) sed quando abiecto Dei cultu, adulterio,
 homicidio, & superbia, numerando po-
 pulum sibi subiectum, alijsque fortè graui-
 bus criminibus Deum offendit. Abraham
 habuit opera quibus apud Deum gloriari po-
 tuit, & ex quibus iustificatus est, immolando fi-
 lium suum, nisi mentiatur Iacobus, qui hoc
 dicit: nec à Paulo negatur habuisse opera ex
 quibus iustificabatur, sed negatur iustificari
 ex operibus, simpliciter & per se sumptis,
 atque à fide seiunctis: quam ob causam fi-
 dem Abrahæ commendat, quæ cum ipsius
 bonis operibus coniuncta fuit. Pergit Cal-
 uinus:

Impia
 Caluini
 doctrina
 de perpe-
 tua filiorum
 Dei im-
 pietate.

Iac. 2.

Et

Et quum Paulus tradit Deum homines iustificare peccata non imputando, concionem recitat quæ quotidie in Ecclesia repetenda est. Verum hoc est propter multos in Ecclesia peccatores, qui semel ^{Hebr. 6.} illuminati, &c. prolapsi sunt, rursus crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, & ad vomitum redeuntes, qui noua per Christum reconciliatione indigent. Sed talis reconciliatio in huiusmodi, nouum est iterum iustitiæ initium, & prima ^{Luc. 15.} stola denuo reddita: non est perpetua aliqua iustificationis nostræ ratio. Eadem sanè concio de peccatis quotidianis & leuioribus, quibus vita iustorum non caret, intellecta, perpetua est in Ecclesia Dei: cuius quotidiana vox est & verax, *Dimitte nobis debita nostra.* Sed non distinguit Caluinus flagitia & scelera impiorum, quæ qui agunt, regnum Dei non possidebunt, à lapsibus iustorum, in quibus offendimus omnes. Pergit Caluinus;

Et illa pars conscientia, quæ operum respectu turbatur, non vnus est diei, sed in tota vitæ durare debet. Monstri hinc aliquid alit Caluinus; & sententiæ suæ turpitudinem verbis concisis & obscuris (more suo) tegit. Sed eam in lucem proferemus. Carnificinam conscientia, qua impij homines propter opera scelerata & flagitiosa turbantur, vult Caluinus non vnus diei, sed totius vitæ humanæ esse. Quid hac sententiâ prodigiosus efferri potuit, loquendo de regeneratis in Christo, & fide iustificatis, de quibus nunc sermo est? Impio-

H s rum

Ephes. 2. rum sanè hominum, qui sine Deo in hoc mundo
 viuunt, conscientia per totam fortè vitam
 Esai. 48. turbatur, quia nō est pax impijs, & viam pacis
 Psal. 13. cognouerunt, sed quasi mare feruens cor eorum. Et
 Esai. 57. qui perpetuam conscientiae turbationem
 carnificinam in regeneratis ac iustificatis per
 Christum ponere, vt sic perpetua illa reconcili-
 catione cum Deo indigeant, qua iustificati
 impios, id est, qua ex impijs iustos facit, nihil
 aliud est dicere, quàm totam hominis Chris-
 tiani vitam, adeoque iustitiam fidei, perpetuum
 esse scelerum ac flagitiorum statum. Christi
 gratiam neminem in iustitia & sanctitate
 renouare, sed in pristinis flagitijs manentes,
 de die in diem, de hora in horam Deo Patri
 reconciliare. Hinc prodigijs blasphemiae
 refutandae nō immorabor, quae & innumera
 Scripturae confodiunt, & ipsa met seipsam
 apud quemlibet pietatis amantem primo
 statim aspectu prodit. Audiamus iam
 conclusionem eius:

*Vnde sequitur, non aliter nos esse iustos vsque ad
 mortem, nisi quia in solum Christum respicimus, in
 quo nos Deus adoptauit, & nunc acceptos habet. Ex
 falsis antecedentibus concludi nulla veritas
 potest. Ideo, reliqua disputatione falsitatis
 conuicta, non est quòd de conclusione laboremus:
 tamen, quia speciem pietatis oratio habet,
 laruam illam detrahemus. Non aliter sanè iusti
 sumus vsque ad mortem, nisi in solum Christum
 respiciendo, quia Deus per*

*Iustificatio
 quomodo
 Christum
 perpetuo
 respicit.*

per Christum non solum nos sibi reconciliat
 iustificans impios, (quod solum considerari
 Calvinus vult) sed quia iam reconciliatos,
 ablutos, iustificatos, *novam in Christo facit crea-* Gal. 6.
turam, dona gratiæ per Christum perpetuo
 subministrans, *vt in sanctitate & iustitia seruiamus* Luc. 1.
Deo omnibus diebus vite nostræ, & sic vsque
ad mortem iusti simus, nõ seruiendo immunditiæ, Rom. 6.
& iniquitati ad iniquitatem, (vt Calvinus vult,
cum perpetua conscientie turbatione) sed ser-
uiendo iustitiæ in sanctificationem, vt Apostolus
affirmat. Nam in Christo Deus nos adoptauit, &
nunc acceptos habet, quia per redemptionem à Chri- Tit. 2.
sto factam mundauit sibi populum acceptabilem, se-
statorem bonorum operum, & acceptos habet, qui Matt. 12.
faciunt voluntatem Patris eius; adeo sanè accep-
 tos, vt illos pro fratribus, sororibus, & matre
 habeat: non autem in suis flagitijs & sceleribus
 manentes, quorum conscientia propter
 opera turbatur, idque per totam vitam.
 Pergit post fallacem conclusionem, ad po-
 stremum tandem hoc loco corollarium Cal-
 uinus.

Hinc quoque refellit eorum cauillum, qui falsi
 nos insimulant, quia ex Scriptura haberi asserimus
 nos sola fide iustificari, quum particula exclusiua
 nullibi in Scripturis extet. Atqui si & sine lege &
 extra nos est iustificatio, cur non solius misericordie
 censetur? Si solius misericordie est, ergo solius fidei.
 Hoc postremum eius corollarium adeo im-
 piam de sola fide doctrinam non tuetur, vt eueritur.
 eius

Sola fides
 à Caluino
 stabilita
 eueritur.

eius turpitudinem vel maximè arguat. Nam nec vera sunt quæ quasi concessa sumit; nec quod ex concessis infert, ullam consequentiam habet. Non est verum quòd *sine lege iustificatio* in sensu Caluini, id est, sine operum fidei iustitia: verum est in sensu Apostoli *iustitiã Dei sine lege esse manifestatam*, id est, ab illa que necessaria doctrina legis per Euãgelicam prædicationem esse toto orbe reuelatam, & iam explicatum est: nec hoc iustitiam operum, quæ lex docet, excludit, quando ex fide Iesu Christi sunt. Quare vt sine lege in sensu Apostoli, sic omnino cū lege in sensu Caluini, fit in nobis iustificatio. Rursum, non est verum quòd *extra nos est iustificatio*. Iustificamur enim à Deo Salvatore nostro *per lacrum regenerationis & renouationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde*. Hæc renouatio non est extra nos. Hæc effusio Spiritus Sancti in nos, quæ est *charitas diffusa in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*, est maximè intra nos. Denique si extra nos est iustificatio, adèd sola fide non iustificamur, vt nec ex ipsa fide aliqua fiat iustificatio. An enim ipsa fides extra nos est? An donum Dei in nobis non est? An non opus est quod nos operamur? Actus fidei qua creditur in Christum, an ipsius credentis actus non est? Actus autem agentium in ipsis agentibus esse quis dubitat? Ita, vt dixi, nec vera sunt, quæ hic Caluinus garrir, & contra eum concludunt, solam-

Iustificatio non est extra nos.
Tit. 3.

Rom. 5.

Ephes. 2.

Solamque eius fidem euertunt, nō stabiliunt. Quod autem infert, *cur non solius misericordiae censebitur?* nulla est ex præmissis conclusio, quæ videlicet non secus ex contrarijs consequetur. Iustificatio enim nostra, tametsi ex lege sit, id est, ex iustitia operum fidei, quæ lex docet; & tametsi intra nos sit, id est, internam renouationem nostram in se complectatur; nihilo secius solius Dei misericordiae censebitur. Nam opera fidei quum sint opera gratiæ Dei, & renouatio interna quum sit purum Dei donum, tametsi nec illa exerceantur ab homine, nec ista recipiatur in homine, absque ipsius hominis libera cooperatione, solius tamen misericordiae totum erit, quia ipsa cooperatio libera non nisi per adiuuantem Dei gratiam fieri potest. Quare qui opera iustitiæ prædicant, & renouationem internam vnam iustificationis nostræ partem ponunt, totum Deo tribuunt, totum misericordiae Dei assignant, quum tam initium quàm progressum, tam velle quàm perficere Deus operatur. Ex quibus omnibus postremū Caluini enthymema quàm insulsum ac ridiculum sit, liquidò patet. *Si solus* (inquit) *misericordiae, ergo solius fidei est.* Iam enim demonstratum est, non solam fidem, sed & ipsa opera fidei, ipsamque totam renouationem internam, ex misericordia Dei provenire. Deinde, iuxta hoc enthymema, *sola fides misericordiae Dei deputabitur:*

nec

Misericordia Dei sola solâ fidem iustificanti non probat.

nec vlla alia, quantumcunque bona, ex
 misericordia promanare dicentur. Quæ
 admodum enim ex isto enthymemate, Si
 solo Deo est generatio arborum & plantarum,
 ergo solius humidi censebitur, necessa-
 riò sequetur, solum humidum Deo attribu-
 & alia, quæ ad generationem concurrunt
 Deo tribuenda non esse, puta calidum
 culturam; sic ex hoc Caluini enthymemate
*Si solius misericordia Dei est iustificatio, ergo solius
 fidei est, sequetur necessariò solam, fidem Deo
 misericordiæ attribui, & alia, quæ ad iustifi-
 cationem & salutem hominis concurrunt
 Deo tribuenda non esse; puta ipsam chari-
 tatem, spem, pœnitentiam, totamque in-
 ternam renouationem. Sed quemadmodum
 illud enthymema absurdum, sic hoc Caluini
 impium est. Quemadmodum in generatio-
 ne arborum & plantarum, non solum hu-
 midu, sed & calidum, & alia cultura, ipsa que
 inprimis terræ bonitas ac dispositio à Deo
 sunt, & ab ipsius concursu generali depen-
 dent; sic in iustificatione hominis tota que
 eius salute procuranda, ex misericordia Dei
 eiusque speciali concursu & auxilio, non so-
 la fides, sed charitas, spes, pœnitentia, alia-
 que necessaria, & ipsa inprimis interna re-
 nouatio nouaque regeneratio promanant.
 Hoc ita clarè vno verbo Paulus docuit, vt
 hanc impiam Caluini collectionem lucu-
 lenter refutet. Ait Paulus; *Secundum miseri-*
*cordiam**

Tit 2.

cordiam suā saluos nos fecit. Sed quomodo? Per
 lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus
 Sancti, quem effudit in nos abunde. Non igitur
 sola fides, sed tum lauacrū seu baptismi Sa-
 cramentum, quo accepta peccatorum remis-
 sione regeneramur, tum tota interna reno-
 uatio Spiritus S. quem Deus effudit in nos
 abunde, id est, cuius varia dona copiose no-
 bis largitus est, ex Dei misericordia proue-
 niunt. Impia igitur & prorsus insulsa est hæc
 postrema Caluini consequentia: *Solius mise-
 ricordia est iustificatio, ergo solius fidei.* Atque hæc
 de Caluini hoc loco disputatione operosa,
 qua & Apostoli textum deprauare, & futuris
 adhuc in Paulo deprauationibus suis hoc
 fundamentum substernere voluit, hæcenus
 dicta sint.

23. Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei.

Hanc sententiam, quæ omnes in Christo
 nondum iustificatos concernit (nam Ecce ma-
 nifesta im-
 pictas. de illis tam Iudæis quàm Gentibus hæcenus
 Paulus disputauit, docens omne os obstrui, &
 omnem mundum subditum esse Deo, id est, ob-
 noxium iræ Dei absque iustitia fidei nunc in
 Euangelio reuelata) impius Beza ad ipsos in
 Christo iustificatos contorquet. Hoc (inquit)
 verbum *ὁσπερ ἰσθαί* propriè de ijs dicitur qui relin-
 quuntur à iergo, ita vt ad metam peruenire non pos-
 sint. Quod ijs optimè conuenit, qui Dei veritatem
 in iniustitia detinent, id est omnibus hominibus rege-
 neratis

neratis. Quid magis impium dici potest
quàm omnes homines regeneratos Dei ve-
ritatem in iniustitia detinere? id est, vt supra
exposuit, sacrilegij reos esse, quam eum, què De-
esse norunt. non tamen ita vt par est colunt: quod
Apostolus (vt suprâ exposuimus) de
Philosophis Gentiliū dixit, qui Deum cogno-
centes, eum non sicut Deum glorificauerunt, sed
creaturas nihilominus pro Creatore cui
vulgo infidelium coluerunt. Sic igitur huius
locum exponit Beza: Ad gloriam Dei, quæ in
loco vitam eternam significat, quo minùs possunt
omnes peruenire. testatur Apostolus omnes homines
eo impediti, quòd sint peccato contaminati, vt opor-
teat omnes vel à gloria Dei excludi, vel aliunde me-
gram illam puritatem ac iustitiam mutuari, quæ
necesse est adferat quisquis gloriæ Dei participare
cupit. Hic quidem scopus est impiæ interpreta-
tionis, vt iustitiam imputatiuam statuat.
Sed obseruet lector, sic nunc illam à Beza
statui, vt non solum omnes peccato conta-
minari asserat (quod aliquo sensu verum
esse potest, propter peccata venialia, nec ta-
men aut veram iustitiam, aut gloriæ cælestis
consecutionem illud impedit) sed etiam
omnes in summo quasi impietatis gradu cõ-
sistere. Summa enim impietas est eorum qui
veritatem Dei in iniustitia detinent, quam pluri-
mis verbis cap. 1. Apostolus explicauit: Ma-
trauerunt gloriam incorruptibilis Dei in imagi-
nem corruptibilis hominis, &c. Propter quod vult

vidit eos Deus in desideria, in immunditiam, ut
 contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis.
 Qui commutauerunt veritatem Dei in menda-
 cium, & coluerunt, & seruiuerunt creaturae po-
 tius quam Creatori. Hæc omnia tum illo in
 loco ad omnes omnino homines Beza perti-
 nere vult, tum hinc explicatius dicit, etiam om-
 nes regeneratos in eorū numero esse. Obseruet
 ergo Lector, quod imputatiua hæreticorum
 iustitia, non propter defectum & imperfe-
 ctionem iustitiæ nostræ, quæ totam legem non
 implet, & aliquo semper peccato contami-
 natur (ut alibi prætexere solent) sed propter
 summam turpitudinem & impietatem in
 omnibus regeneratis adhuc manentem, ab il-
 lis statuitur. Sic quicquid alibi de fructibus
 & notis iustitiæ & gratuita filiorum Dei obe-
 dientia, quasi finali causa iustificationis no-
 stræ per Christum disputant (ut accuratè do-
 cet Calvinus in Harmonia) nihil aliud esse
 intelligere debemus quàm ad populū phale-
 ras, fucū quendam, & hypocrisim ad Epicu-
 ream doctrinam, quam animis fouent, (de
 summa omnium & singulorum turpitudine
 & impietate) quoquo modo contegendam.

Imputa-
 tiua hæ-
 reticorū
 iustitia cū
 summa
 impietate
 consistit.

In cap. 1.
 Lucæ ver-
 73.

24. Iustificati gratis per gratiam ipsius, &c.

Horum temporum hæretici ex his verbis
 minime intellectis, aut certè studio de-
 prauatis, impie docent, omnem nostram in
 hac vita iustitiam nihil aliud esse, quàm gra-
 tuitam

Imputati-
 ua iusti-
 tia.

I tuitam

tuitam imputatione redemptionis per Christum facta, eiusque sanctitatis & iustitiae quae in Christo erat, nobis eam fide apprehendimus. ut iustificari gratis hoc loco sit, habere perpetuam iustitiam coram Deo plane gratuitam, sine vilo vnquam opere nostro, quae iustitiam conferat; gratia vero sit fauor Dei, nos acceptans propter redemptionem, id est remissionem peccatorum perpetuam per Christum semel factam, mediante fide nostra in Christum, eiusque mortem ac sanguinem. Sed toto caelo errant, seque ipsos & alios toto caelo excludunt. Nam iustificari hoc loco significat, non iustos coram Deo censer, ut Calvinus hic negatur, sed reconciliari Deo & primam iustificationem, per quam ex impio homo fit iustus, consequi. *Omnes peccauerunt* (ait Paulus) *& eg. ut gloria Dei, iustificati gratis.* Loquitur de Gentibus & Iudaeis nondum in Christo iustificatis. In hac prima iustificatione & remissione peccatorum, simulque interna renouatione, iustificamur gratis, sine praecedentibus bonis operibus quae aliquid mereantur ad hanc consequendam iustificationem, sed non sine legitima per actus multarum virtutum dispositione: non sine fide (ut ipsi docent haeretici) non sine charitate, spe veniae poenitentia, & similibus actibus ex speciali & praeuente Christi gratia procedentibus. Sic haec verba Pauli exponit *Epist. 105.* Augustinus: *Vt iusti fierent homines, me ita non fuerant.*

Iustificatio merè gratuita, est prima reconciliatio cum Deo.

fuerunt: iusti enim facti sunt cum iustificati sunt: sed, sicut dicit Apostolus, iustificati gratis per gratiam ipsius. De huius gratiæ commendatione maxime ad Romanos Apostolica epistola loquitur. Ea est enim gratia iustificatur impius: id est, fit iustus qui prius erat impius. Hæc ille. Porro gratiã Dei exponit S. August. non fauorem Dei externum, & acceptationem quandam, vel, vt Calvinus fingit, ipsius Christi communicationem cum ea quæ in ipso erat iustitiã nobis imputanda, sed prorsus donum internũ virtutum à Deo infusarum, quibus formaliter iusti sumus.

Vnde in eadem epist. 105. Nemo iustificatur nisi gratia Dei, non solum remissione peccatorum (vt volebant olim Pelagiani, volũt & hodie hæretici) sed prius inspiratione fidei & timoris Dei.

Rursum alio in loco: Istam gratiam qua iustificamur, id est, qua charitas Dei infunditur in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis, in Pelagij scriptis numquam legere potui. Hæc ille.

Sic nec in hæreticorum hodie scriptis illam gratiam vnquam legi. Iterum alio in loco:

Iustificati gratis per gratiam Christi, cuius gratia in interiore homine renouato iustitia scribitur, quam culpa deleuerat. Et adhuc apertius eodem in libro: Iustificati gratis per gratiam ipsius, quia nec per legem nec per propriam voluntatem iustificamur (scil. vt causas iustificationis nostræ, eam per modum meriti præcedentes) sed per gratiam Christi, quia etsi sine voluntate nostra non fiat (qua videlicet excitanti & oblatæ gratiæ assenti-

mur)

mur) tamen sanat prius gratia voluntatem (id est
 nouas illi vires tribuit) vt sanata voluntas im-
 pleat legem. Hæc ille. Sententia igitur Apo-
 stoli hæc est: *Omnes egent gloria Dei, iustificati*
 seu ex impijs iusti facti, gratis absque vlllo
 merito suo, non ex operibus quæ fecimus nos, sed
 per gratiam ipsius nos intus renouantem, qua
 potissimum charitas est, diffusa in cordibus
 nostris, per redemptionem quæ est in Christo Iesu,
 propter meritum redemptionis factæ per Chri-
 stum, quæ est causa gratiæ nobis collatæ. Non
 dum enim fuit Spiritus datus, quia nondum fuit Ie-
 sus glorificatus. Per fidem in sanguine ipsius, id est
 mediante fide in passionem & mortem Christi
 non quia illa fides est verbo concepta, sola sit
 formalis (vt Calvinus loquitur) seu instru-
 mentalis causa, sed quia non nisi credentibus
 in Christum datur illa gratia Dei intus renou-
 uans atque iustificans. Et hoc totum ad osten-
 sionem iustitiæ suæ, vel quam Deus exegit ad
 iustam redemptionem nostram, (vt præcla-
 re ostendit August. de Trinit. lib. 13. cap. 13.
 & seqq.) si ad postremum verbum, de san-
 guine Christi respexit Paulus; vel qua aliter
 iustos facit, sicuti dici solet ostensio quædam
 diuitiarum, qua per hominem diuitem ali-
 ditantur, si ad totam præcedentem sententiam
 Apostolus respexit. Sed priorem sensum le-
 quentia in Paulo verba magis insinuant: *In*
sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc
tempore, vt sit ipse iustus, non parcens filio suo,

Tit. 3.

Ioan. 4.

& iustificans eum qui est ex fide Iesu Christi: id est, & pariter misericors in iustificando credentes: ut sic misericordia & veritas obuiauerint sibi, iustitia & pax oscularæ fuerint. psal. 24. 14.

27 Exclusa est gloriatio tua, non per legem factorum, sed per legem fidei.

Multum placuit hic locus hæreticis, qui intelligunt legem operum esse illam quæ opera præcipit, legem fidei esse illam quæ fidem præcipit. Quum igitur lex fidei omnem gloriationem de iustitia excludat (ait Calvinus) iustitia operum cum iustitia fidei sociari non potest. Hæc ille Institut. libro 3. cap. 11. num. 13.

Nec multò aliter Beza: Lex fidei, id est, doctrina Evangelica, quæ salutem proponit sub conditione, si credideris, quam conditionem Dominus gratis dat ut impleri possimus; opponitur legi operum, id est, omni doctrinæ quæ salutem promittit cum conditione, si omnia feceris, quam vnus Christus pro nobis impleuit. Illa igitur omnem gloriationem tollit, ut potest quæ iustitiam, ac proinde salutem non acquirendam à nobis, sed ab alio nobis questam donet, id est, vnum flagitet, ut donatam velimus fide recipere, demique efficiat ut velimus. Sed contra peruersas & impias hæc Apolloli corruptiones sic disputat S. Augustinus: Lex factorum ipsa est quæ dicit, Non concupisces, quia per illam est cognitio peccati. Volo igitur scire si quis mihi dicere audeat, verum lex fidei non dicat, Non concupisces. Si enim non dicit, quid causa est cur non in ea positi securi atque im-

Rom. 2.
Lex fidei
præcipit
opera.

punè peccemus. Hoc enim & illi putauerunt Apo-
stum dicere, de quibus ait: Et sicut quidam dicunt
dicere, Faciamus mala vt veniant bona, quorum dicitur
nat: o iusta est. Si autem dicit etiam ipsa lex fidei: Non
concupisces, sicut tam multa præcepta Evangelicæ
Apostolica re: iustificari & clamare non cessant. quare
lex factorum etiam ipsa non dicitur? Aut quare per
illam excluditur gloriatio, quum & per illam
cognitio peccati? Quid interest, breuiter dicam. Quod
operum lex minando imperat, hoc lex fidei credendo im-
petrat. Lege operum dicit Deus, Fac quod iubet. Lex
fidei dicitur Deo, Da quod iubes. Ideo enim iubet
vt admoneat quid iacet fides: id est, vt cui iubet
si nondum potest, sciat quid petat, si autem contumax
potest, & obedire facit, debet etiam scire quomodo
nante possit. Hæc ille de Spiritu & lit. cap. 11.
Et paulo post cap. 20. adhuc clarius: Non
lege operum iustificatus est qui iam iustus est, sed
lege fidei, qua scilicet credidit nullo modo posse suam
infirmiati adimplenda ea qua lex factorum iubet,
nisi diuina gratia, s. b. ueni. i. Hæc ille. Gloriatio
ergo excluditur per legem fidei, quia docet
fides, non ex nobis sed ex Dei gratia nos ius-
tos fieri: & vt alio in loco August. scribit,
quia per legem fidei quisque cognoscit si quid boni
vult, ex Dei gratia se habere. Per legem factorum
non excluditur gloriatio; quia qui per
sola opera sua sine Dei gratia se iustificari
putat, in seipso gloriatur. Propter quod
Apostolus alibi dixit: Gratia saluati estis per
fidei, non ex operibus, ne quis gloriatur.

De Spiritu
& lit.
cap. 10.

Ephes. 2.

Hæc est

Hæc est ergo iuxta S. Augustinum gratiæ Christi prædicatorem maximum & iuxta veteris Ecclesiæ fidem, vera oppositio inter legem factorum & legem fidei. Oppositio quam fingit Beza, ut lex fidei solam conditionem credendi, lex operum conditionem omnia faciendi ad salutem necessariam proponat, nouella est, commentitia est, & disertissimis Pauli verbis cōtradicit qui cōditionem faciendi non secus quàm credendi ad salutem necessariam clarissimè docet. *Si secundum carnem vixeris, morieris.* Quo vno verbo omnia peccata carnis, quæ ad Gal. 5. enumerat, complectitur *Si spiritu facta carnis mortificaueris, uiuēs.* Quo vno iterum verbo omnia virtutum opera quæ spiritus aduersus carnem pugnans producit, & opera seu fructus spiritus vocat Paulus eodem in loco, ubi & illa similiter enumerat, cōplectitur De qua perpetua pugna & militia ad salutem necessaria alibi dicit: *N si quis legitime certauerit, non coronabitur.* Non est ergo Euangelica doctrina, sed Satanica; nec lex fidei, sed commentum hæreticorum; sic proponi salutem sub conditione credendi, ut excludatur conditio faciendi omnia quæ Deus iubet. Imò cū Christo apertissimè hæc impia doctrina aduersa fronte pugnat: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Hic proponitur ad salutem necessaria cōditio omnia faciendi quæ Deus iubet. Sed nō est hæc aut Christi aut Pauli doctrina, illa

Bonorum
operum
conditio
in iustitia
fidei.
Rom. 8.

2. Tim. 2.

Matt. 19.

na, illa lex factorū aut illa lex operū quam hic legi fidei Paulus opponit, vt eruditè de sacris Scripturis conformiter exposuit Sanctus Augustinus.

Alia via incedit Calvinus vt hunc textum corrumpat, nec tā clarè & perspicuè vel expositioni S. Augustini, vel diuinis Scripturis sese opponit. *Gloriationem* (inquit) *hanc dubiè exclusam dicit, quia nihil possumus nostrum producere, quod Dei sit approbatione aut commendatione dignum. Verum hoc est de omni eo quod purè nostrum est, & absque Dei gratia productum. Quòd si* (inquit) *materia gloriandi est meritum, siue illud de congruo siue de condigno nomines, quo homo sibi Deum conciliet, hic vtrūque euerti vides. Neque enim hic de inimitatione vel moderatione agitur, sed Paulus ne guttū quidem reliquam facit. Respondeo, ad conciliationem nostram cum Deo, de qua reuera hic Paulus propriè agit, Catholica Ecclesia nullum ponit ex parte nostra meritum, vt in Conc. Tridentino perspicuè explicatum est. Nec materia gloriandi in seipso vllum meritum est, sed bene gloriandi in Deo, iuxta*

Meritum
ad primā
iustifica-
tionem
nullum.

2. Cor. 1.

illud Pauli; Qui gloriatur, in Domino gloriatur: quod numquam diceret, si gloriari in Domino non liceret. Sequitur in Caluino: Deinde si per fidem tollitur operum gloriatio, vt non possit fides purè predicari, quin omnia Dei misericordia deferendo prorsus hominem laude spoliet; sequitur, nullis ad iustitiam consequendam operibus nos adiu-

uati.

quavi. Hæc consequentia nulla est, futilis & inepta est. Si quidem per fidē tolleretur operum executio aut necessitas, tunc bene sequeretur, nullis ad iustitiam consequendam operibus nos adiuuari. At non idem sequitur ex sublata operum gloriatio. Per fidē tollitur operum gloriatio, id est, talia opera, de quibus homo in seipso gloriatur; ideoque bene sequitur, nullis huiusmodi operibus ad iustitiam consequendam nos adiuuari, ex quibus homo in seipso gloriatur, tanquam videlicet à seipso & ex seipso factis, absque adiutorio gratiæ Dei. Nunc autem opera quibus homo ad iustitiam consequendā adiuuatur, sunt opera gratiæ Dei, & quæ Deus operatur in homine, ipso cooperante homine, ut tum Dei tum hominis opera sint quæcunque bene & laudabiliter ad salutem aut iustitiam consequendā operatur homo. Sic non in sola fide, sed & in istiusmodi operibus bonis omnia Dei misericordiæ deferendo, omni laude spoliatur homo, qui in seipso gloriari aut ex seipso laudari vult. Quæ explicatio & ea quæ apud Calvinum sequuntur, futilia ac puerilia esse cauilla manifestè ostendit. *Intelligit (inquit) hoc loco apostolus, si iustitia esset in lege operum, non exclusum iri nostram gloriam: sed quoniam solius fidei est, ideo nihil esse nobis arrogandum, quoniam à Deo omnia accipit fides, nihil asserti præter humilē inopiā confessionē.* Futile (inquam) & ineptum

Operum
gloriatio
sublata
non tollit
operum
iustitiam.

hoc totū esse, ea, quæ iam diximus, demon-
 strant. Quum enim opera ex quibus iustifi-
 camur, sunt opera gratiæ Dei in nobis, non
 ex sola fide, sed ex huiusmodi quoque operi-
 bus nihil est nobis arrogandum. A Deo om-
 nia accipiunt bona opera non secus quàm fi-
 des. Bona iustorum opera, quatenus Deum
 authorem habent, nihil quoque afferunt præ-
 ter humilem inopiæ confessionem. Nonne
 illa humilis inopiæ propriæ confessio est: *Da-
 mine, dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra
 ope tuus es in nobis*. Est vox cantici noui quæ
 cantabitur in illa die, vox Evangelica; qualis
 & illa Pauli est: *Omnia possum in eo qui me con-
 fortat*. Omnia opera iustorum illam semper
 humilem confessionem habent, quam Chris-
 tus eos docuit, dicens: *Sine me nihil potestis fe-
 cere*. Quæ tamen voce ad eod bona facta non
 excluduntur, ut paulò post ibidem dixerit,
*Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vo-
 bis*. Deinde, fides ipsa nonne opus credentis
 est? An verò sola fides Dei donū est? Prorsus
 à Deo omnia accipit, charitas, spes, cōtinen-
 tia, oratio, eleēmosyna, abstinētia, carnis
 mortificatio, omniaque virtutum opera non
 secus quàm ipsa fides. Actus quoque fidei nō
 secus actus hominis est credentis in Deum,
 quàm charitas Dei & proximi actus homi-
 nis est Deum & proximum diligentis. Non
 ergo secus excluditur gloriatio nostra per
 veræ pietatis opera quàm per fidem. Non
 secus

Opera iu-
 stitiæ ni-
 hil tibi ar-
 rogant.

Esai 26.

Philip 4.

Ioan. 15.

secus iustitia in lege huiusmodi operū excludit gloriationem, quā iustitia in lege fidei. Sed lex operum per quam non excluditur gloratio, & ex qua stulti homines gloriandi materiam accipiunt in seipsis, nō in Domino, est illa iustitia operum, quam sine gratia Christi ta Iudæi quā Gentiles se habuisse aut habere posse præsumebant. Et cōtra hos, horumque opera Apostolus disputat, non contra credentes in Christum iustos, eorumque bona opera ex Christi gratia producta.

Vnde illud quod adhuc subiungit Calvinus, splendidum mendacium est, & textus Apostolici manifesta corruptio. Ait enim: *Et notanda est diligenter fidei & operum antithesis, in qua sine adiectione opera vniuersaliter ponuntur, & omnia qua fingi possunt opera comprehendit.* Iubet diligenter notari, in quo voluit lectorem suum peregre ludere. Fidei & operum antithesis hoc loco ex reliqua Apostoli disputatione spectanda est. Apostolus autem non vniuersaliter de omnibus quæcunque fingi possunt operibus disputat, sed de operibus Iudæorum in Christū credere recusantium, suāque in lege & eius sola doctrina gloriantium, & de operibus Gentium qui Christi fidem neglegebant concludens postea, *unum esse Deum qui iustificat circumcisionem ex fide, & præputium per fidem: id est, qui sine fide neminem iustificat, quantacunque & qualiacunque opera legis, seu scriptæ, seu naturalis,*
libi

Opera
vniuersa
per Paulum
non
excludere.

Gal. 5.

sibi vendider. Deinde, si Paulus sic fidem operibus opponit, ut operum nomine *universally* *saliter omnia quae fingi possunt opera comprehendat*, ergo & illa quoque opera comprehenduntur, de quibus idem Paulus dixit, *fides quae per dilectionem operatur*. Haec enim fides opera adiuncta habet. Haec etiam fides illa est, quae in Christo valet, id est, quae iustificat. De fide enim iustificante disputat. Quum enim dixisset, *Evacuati estis à Christo qui in lege iustificamini, & gratia excidistis*: (id est, beneficio gratiae Christi caretis, quae semel reuelata cum umbraticis illis & purè legalibus non consistit) *nos enim spiritu*, id est, spiritu gratiae accepto, *ex fide* (hoc nobis promittente) *spem iustitiae*, id est, speratam iustitiae mercedem, vel ipsam iustitiam praesentis vitae, quam speramus, *expectamus*: quum haec, inquam, dixisset, subiungit per modum confirmationis: *Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet*, id est, neque legalia observasse aut circumcisum fuisse aliquid ad iustitiam coram Deo valet; *neque praeputium*, id est, neque Gentilium more moraliter vixisse; *sed fides quae per charitatem operatur*, id est, merito ex fide spem iustitiae expectamus, quia illa demum fides in Christo ad iustitiam valet, quae per virtutem charitatis operatoria fit, bonaque producit opera. Sic fides apud Paulum non omnibus quae fingi possunt operibus opponitur, sed contra illa opera ad iustitiam requirit, quae charitas producit,

ducit, vel quæ per charitatem & cum charitate ipsa pariter producit.

Quæ etiam explicatio alteram hinc Calvini imposturam & luculentum mendacium refutat. Sic enim hunc locum concludens ait: *Operum quidem iustitia commendatur in lege, sed fidei sua lex est, quæ nullam in operibus, qualiacunque sint, iustitiam relinquit.* Atqui disertissimè in verbis citatis docuit Apostolus fidem in Christo iustificantem illam esse, quæ per charitatem operatur, id est, quæ operum iustitiam requirit. Si enim illa fides iustificat quæ per charitatem operatur, manifestè sequitur, nec solam esse fidem quæ iustificat, sed cum operibus coniunctam; nec ipsam fidem sine operibus iustificare, sed pariter cum illis, nec denique aliquam fidei legem esse quæ nullam in operibus iustitiam relinquit, sed veram illam fidei iustificantis legem esse, quæ aliquam in operibus iustitiam relinquit, quando sine operibus nullam ipsamet iustitiam adferat.

28. *Arbitramur hominem iustificari per fidem, sine operibus legis.*

Locus ab hæreticis mirum in modum depravatus. Est in his verbis (ait Beza) conclusio argumèti, cuius pondus si nossent sophista, nunquam huc deuenissent ut in iustificatione vellent opera cum fide concurrere. Hæc ille. Sed quid hinc Apostolus concludat, ex alijs Apostoli locis prius explicatis facile est intelligere. Quorum

Opera cū fide iustificanc.

rum sensum orthodoxum si hæretici tenuissent, numquam eò dementiæ deuenissent, ex verbis Pauli contra ipsum Paulum operum cum fide in iustificatione concurrere oportere negarent: numquam bonorum operum tam apertos se hostes profiteri ausi fuissent. Quòd enim D. Paulus opera cum fidè in iustificatione cõcurrere manifestissimè doceat,

Gal. 5. ad illa eius verba ostenderur: *In Christo te neque circumcisio aliquid valet, neque preputium, sed fides quæ per dilectionem operatur.* Cæterum an hic locus operum cum fide concursus in negotio iustificationis excludat, doceat vult Augustinus, gratiæ Christi commendatorem maximus; quem an pro sophista habere velit Beza, dispiciat ipse. Sic hæc verba exponit.

In præfatione. *Hoc ideo Apostolus dixit, ne quasi de operibus nostris præsumere e videamur, & merito operum nostrorum accepisse fidei gratiã; denique ne de operibus ante fidem præsumeremus.* Hæc ille. Et cõtra insanã nostrorũ hæreticorũ interpretationem

De gratia & lib. arb. cap. 7. alio in loco sic dicit: *Homines non intelligentes quod ait ipse Apostolus. Arbitramur iustificari hominem per fidem sine operibus legis, putauerunt eum dicere. sufficere homini fidem, etiam si malè viuat, & bona ope a non habeat. Quod absit ut sentietur electionis, &c.* Nihil ergo hic locus hæreticos iuuat, qui ex eo colligunt, totam hominis in hac vita coram Deo iustitiam, etiam post acceptam fidem, fideique Sacramentũ, quod est baptismus, in sola fide consistere, sine ullis

illis bonis operibus, etiam ex fide factis, postea subsequentibus. Apostolus enim dicit hominem iustificari, id est, ex impio fieri iustum (de tali enim iustificatione toto hoc capite disputat) Deoque reconciliari per fidem in Christum absque operibus legis, vel observatione legali quacunque, quæ sit causæ talis iustificationis. Atque ita non excludit opera ab executione iustitiæ (nisi fortè opera sine fide facta (sed excludit illa à virtute iustificandi absolute, id est, à virtute remittendi peccata: quia remissio peccatorum per fidem fit, id est à fide incipit. Neque enim sola fides est sufficiens dispositio ad remissionem peccatorum, aut sola iustificat impiū, quæ quæ cætera omnia impetraret ad iustitiam & renouationem necessaria (vt quidam existimarunt:) sed quia fides est necessaria & prima & maximè propria dispositio) vnde August. *Ex fide dicit Apostol. iustificari hominē, nō ex operibus, quia ipsa prima datur, ex qua impetretur cætera quæ proprie opera nūcupantur, in quibus iuste viuitur:)* vel, quia fidei nomine ipsa gratia Christi, quæ solis credentibus datur, hoc loco accipitur, ideo ait Apostolus per fidem hominem iustificari. Alias præter fidem dispositiones necessarias aliæ Scripturæ tradiderunt, quas explicatas vide in Conc. Trident. sess. 5. cap. 6 & à nobis latius tractatas in opere de Iustificatione lib. 5. prolegomeno 1. (vbi etiam quo sensu fides impetrat cætera Spiritus

Iustificatio per fidem sine operibus qualis, & quo sensu.

De prædestin. sanctorum, cap. 7.

Spiritus Sancti dona explicatur) & lib. octavo, capite trigesimo sexto.

Fidē cur Paulus viger, nō aliā.

De Spir. & lit. c. 9.

De Spir. & lit. cap. 29.

Paulus verò non nisi fidē hoc loco viger siue quia illa principium & fundamentum ceterarum est, siue quia hoc eius disputati præsens postulabat, quæ in eo tota veritate vt fidem Christi omnibus necessariam probet: vnde concludit, Deum iustificare circum sionem ex fide, & praprium per fidem. Quod non ad aliquam differentiam inter Iudeos & Gentes dicitur est, sed ad varietatem locutionis, ait Augustinus. Et hanc Apostoli intentionem fuisse, nō vt legem & bona opera à ratione iustitiae excluderet, sed vt fidē ad eā rem necessariam esse ostenderet; ipsa eius conclusio, quasi quædam protestatio in contrarium, manifestū facit, quam diligenter aduertere captiosi hæretici debuerunt. Sic enim continuò subiunxit: Legem ergo destruimus per fidē? Sic enim hæretici Apostolū in verbo suo capiunt. Absit (inquit) sed legem statuimus. Quomodo autē per fidem legem statuat, non putauit necesse tunc dicere. Exponit autem sapienter Augustinus hunc in modum: Lex non euacuatur, sed statuitur per fidem; quia fides impetrat gratiam qua lex impleatur. Sic ergo iustificatur quidem homo & ex impio fit iustus per fidem tanquam primam & maximē necessariam dispositionem, sine operibus legis, vel hanc fidem præcedentibus, vel hanc iustitiam promerentibus: fides tamen opera legis non euacuat, aut ad iustificationē

fictionem hominis prorsus inania & impet-
 tentia esse ostendit; sed fides opera legis
 statuit & confirmat, quia fides in Christum
 prius accepta, mox impetratur gratia cre-
 dendibus in eum promissa, qua legis opera
 impleantur, ut illis per fidem adimpletis, sic
 demum coepta iustitia cōpleatur, augeatur,
 & perficiatur: quia non audtores legis tantum,
 sed factores legis iustis caburati: & in Christo ad
 salutem neque circumcisio, neque praeputium, nec
 legem scriptam accepisse, nec opera legis na-
 tura moraliter praestitisse, aliquid valet: sed fides
 qui per dilectionem operatur, ait alibi idem Apo-
 stolus: nihil enim potest illi colligi ad iustitiam

Rom. 2.
Gal. 5.

Argumentum Cap. III.

Totum caput est in commendatione
 fidei, & in reprobatione operum que
 fiunt sine fide: maxime in circumci-
 sione seu statu legis Moysaicae, non
 adiuncta fide in Christum venturum. Ope-
 rum iustitiam omnem & qualemcunque in
 hoc capite penitus subverti, contendunt a-
 critter heretici: sed quam inaniter ac falso,
 Antidota hic nostra docebunt.

2. Si Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam apud homines, sed non apud Deum.
3. Quid enim dicit Scriptura? Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam.

K   Locus